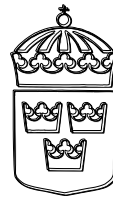

Regeringens proposition

2012/13:187

Vissa skolfrågor

Prop.
2012/13:187

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 27 juni 2013

Fredrik Reinfeldt

Jan Björklund
(Utbildningsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela föreskrifter om vad som krävs för att vara behörig att bedriva viss undervisning i skolväsendet.

När det gäller lärare som bedriver undervisning i vissa estetiska ämnen samt lärare som har fått en behörighetsförklaring av Skolöverstyrelsen bemyndigas regeringen att meddela föreskrifter om undantag från kraven för legitimation.

I fråga om lärare i grundsärskolan, specialsolan, gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna föreslås att övergångsperioden innan det ställs krav på legitimation och behörighet förlängs till och med den 30 juni 2018.

När det gäller sådana speciallärare och specialpedagoger som är anställda som lärare i grundsärskolan, specialsolan, gymnasiesärskolan eller särskild utbildning för vuxna bemyndigas regeringen att meddela föreskrifter om undantag från kraven på legitimation eller behörighet för att få bedriva undervisning.

Bestämmelserna om kompletterande behörighet förtydligas och en bestämmelse införs om undantag från kraven på legitimation och behörighet när det gäller undervisning i fritidshem.

Slutligen redovisas regeringens bedömningar i fråga om modersmålsundervisning och det föreslås att en riksdagsbindning när det gäller kompletterande utbildningar ska upphävas.

Förslagen innebär ändringar i skollagen (2010:800) och lagen (2010:801) om införande av skollagen. Ändringarna föreslås i huvudsak träda i kraft den 1 december 2013.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)	10
3	Ärendet och dess beredning	12
4	Lärare och förskollärare med lång yrkeserfarenhet i skolväsendet – särskilda behörighetskrav för undervisning	13
5	Lärare med äldre behörighetsförklaringar – undantag från kraven för legitimation	15
6	Förlängning av övergångsperioden	17
7	Vissa speciallärare och specialpedagoger	20
8	Vissa lärare undantas från villkoren för legitimation	26
9	Komplettering av legitimation med ytterligare behörighet	30
10	Fritidspedagoger	31
11	Lärare och förskollärare med yrkeserfarenhet utanför skolväsendet	33
12	Modersmålsundervisning	34
13	Ikraftträdande	37
14	Hävande av riksdagsbindning	37
15	Konsekvenser	38
16	Författningskommentar	41
16.1	Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)	41
16.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)	46
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian Fritidspedagogers, speciallärares och specialpedagogers behörighet att undervisa (U2012/6626/S)	49
Bilaga 2	Lagförslaget i promemorian Fritidspedagogers, speciallärares och specialpedagogers behörighet att undervisa m.m. (U2012/6626/S)	51
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanser avseende promemorian Fritidspedagogers, speciallärares och specialpedagogers behörighet att undervisa m.m. (U2012/6626/S)	58
Bilaga 4	Sammanfattning av promemorian Vissa frågor om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (U2013/2230/S)	59

Bilaga 5	Lagförslaget i promemorian Vissa frågor om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (U2013/2230/S)	60	Prop. 2012/13:187
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanser avseende promemorian Vissa frågor om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (U2013/2230/S)	62	
Bilaga 7	Lagrådsremissens lagförslag	63	
	Lagrådets yttrande	68	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 27 juni 2013.....	70	
	Rättsdatablad.....	71	

Regeringen föreslår att riksdagen

dels antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i skollagen (2010:800),
2. lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800),

dels godkänner vad regeringen föreslår om

3. att riksdagens tidigare ställningstagande om statligt stöd till kompletterande utbildningar inte längre ska gälla (avsnitt 14).

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 13, 15, 16, 16 b, 17 och 20 §§, 3 kap. 16 § samt 28 kap. 3 § skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

13 §¹

Endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om *vilken utbildning* som krävs för att vara behörig att bedriva viss undervisning i skolväsendet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om *vad* som krävs för att vara behörig att bedriva viss undervisning i skolväsendet.

Regeringen får även meddela föreskrifter om undantag från kraven på legitimation och behörighet för sådana speciallärare och specialpedagoger som är anställda som lärare i grundsärskolan, specialskolan, gymnasiesärskolan eller särskild utbildning för vuxna.

15 §²

En legitimerad lärare eller förskollärare har ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver.

Detsamma gäller den som bedriver undervisning i fall som avses i 17 § och 18 § andra stycket 1–3.

Detsamma gäller *en lärare som är undantagen från krav på legitimation enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 13 § tredje stycket* och den som bedriver undervisning i fall som avses i 17 § och 18 § andra stycket 1–3.

¹ Senaste lydelse 2011:189.

² Senaste lydelse 2011:189.

16 §

Statens skolverk ska efter ansökan meddela legitimation till en lärare eller förskollärare som

1. har behörighetsgivande examen,
2. med tillfredsställande resultat har genomfört en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid inom undervisning som i huvudsak svarar mot examen, och
3. i övrigt är lämplig att bedriva undervisning.

Introduktionsperioden enligt första stycket 2 ska i stället vara en termin eller motsvarande på heltid om läraren

1. har en examen på forskarnivå eller motsvarande utländsk examen, och
2. har undervisat som lärare vid ett universitet, vid en högskola, inom skolväsendet eller inom motsvarande utbildning i Sverige eller i ett annat land.

Skolverket ska efter ansökan komplettera en lärares eller förskollärares legitimation med ytterligare behörighet, om han eller hon med tillfredsställande resultat gått ytterligare behörighetsgrundande utbildning.

Skolverket ska efter *en* ansökan *som avses i första stycket eller en ny ansökan* komplettera en lärares eller förskollärares legitimation med behörighet *utöver behörighet som följer av en examen som anges i första stycket 1*, om han eller hon med tillfredsställande resultat *har* gått ytterligare behörighetsgrundande utbildning. *Detta gäller oavsett när utbildningen har slutförts. På motsvarande sätt ska Skolverket komplettera legitimationen med ytterligare behörighet om läraren eller förskolläraren på annan grund ska anses ha sådan behörighet.*

Lärares eller förskollärares behörighet att bedriva undervisning i skolväsendet ska anges på legitimationen.

16 b §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om introduktionsperioden och lämplighetsprövningen enligt 16 § första stycket 2 och 3.

Regeringen får meddela föreskrifter om avgifter *i samband med ansökan om legitimation och komplettering av legitimation.*

Regeringen får meddela föreskrifter om att legitimation får meddelas *trots att kraven i 16 § första eller andra stycket inte är uppfyllda när det gäller lärare eller förskollärare med lång erfarenhet av undervisning i skolväsendet, lärare som bedriver under-*

visning i dans, teater eller rörelse och drama samt lärare som genom en behörighetsförklaring är behöriga för ett visst slag av anställning. En sådan legitimation får kompletteras med behörighet enligt 16 § tredje stycket.

Regeringen får meddela föreskrifter om avgifter i samband med ansökan om legitimation och komplettering av legitimation.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §³

Lärare som inte uppfyller kraven i 13 § får trots det bedriva

1. annan undervisning på ett främmande språk än språkundervisning, och

2. undervisning i fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

1. annan undervisning på ett främmande språk än språkundervisning,

2. undervisning i fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning, och

3. undervisning i fritidshem.

Lärare som avses i första stycket 1 ska för att få undervisa ha en utländsk lärarutbildning som motsvarar en svensk lärarexamen och ha kompetens att undervisa på det främmande språket.

Lärare som avses i första stycket 3 ska för att få undervisa ha en svensk eller utländsk högskoleutbildning som är avsedd för arbete som fritidspedagog eller motsvarande.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka språk och särskilda pedagogiska inriktningar som avses.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka språk och särskilda pedagogiska inriktningar som avses i första stycket 1 och 2.

20 §⁴

Endast den som har legitimation får anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

Den som inte har legitimation som lärare får dock anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning, om han eller hon ska undervisa i modersmål eller i ett yrkesämne i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå, eller individuella kurser eller orienterings-

³ Senaste lydelse 2011:189.

⁴ Senaste lydelse 2011:189.

Prop. 2012/13:187 kurser i kommunal vuxenutbildning. Detta gäller bara om

1. det saknas sökande som har legitimation,
2. den sökande har tillräcklig kompetens för att undervisa i det aktuella ämnet eller på den aktuella kursen, och
3. det finns skäl att anta att den sökande är lämplig att bedriva undervisningen.

Även den som ska bedriva undervisning som avses i 17 § får anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

Även en lärare som är undantagen från krav på legitimation enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 13 § tredje stycket och den som ska bedriva undervisning som avses i 17 § får anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

Lydelse enligt SFS 2012:493

Föreslagen lydelse

3 kap.

16 §

Betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas.

Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Kan dessa inte enas ska betyget beslutas av den legitimerade läraren under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vem som beslutar betyg när mer än en lärare bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från andra stycket för lärare som saknar legitimation *och är anställda utan tidsbegränsning för att bedriva sådan undervisning som avses i 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från andra stycket för lärare som saknar legitimation.

Lydelse enligt SFS 2013:530

Föreslagen lydelse

28 kap.

3 §

Beslut av Statens skolverk får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol om beslutet gäller

1. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §,

2. avslag på en ansökan om lärar- eller förskollärlärligitation enligt 2 kap. 16 §, eller

2. avslag på en ansökan om lärar- eller förskollärlärligitation enligt 2 kap. 16 § eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 2 kap. 16 b § andra stycket,

eller

Prop. 2012/13:187

3. avslag på en ansökan om komplettering av legitimation enligt 2 kap. 16 §.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2013 i fråga om 2 kap. 13, 15, 16, 16 b, 17 och 20 §§ och 28 kap. 3 § samt i övrigt den 2 december 2013.

Prop. 2012/13:187 2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:801)
om införande av skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 33 och 34 §§ lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

33 §¹

I fråga om lärare eller förskollärare som saknar legitimation för att bedriva undervisning i skolväsendet och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 tillämpas under tiden för anställningen 2 kap. 3 § första och andra styckena eller 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag i stället för 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015.

I fråga om lärare eller förskollärare som saknar legitimation för att bedriva undervisning i skolväsendet och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 tillämpas under tiden för anställningen 2 kap. 3 § första och andra styckena eller 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag i stället för 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015 *eller, när det gäller undervisning i grundsärskolan, specialskolan, gymnasiesärskolan eller särskild utbildning för vuxna, längst till utgången av juni 2018.*

Lärare som saknar legitimation för att besluta om betyg enligt 3 kap. 16 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 *ska* under tiden för anställningen *vara* behöriga att besluta om betyg, dock längst till utgången av juni 2015.

Lärare som saknar legitimation för att besluta om betyg enligt 3 kap. 16 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 *är* under tiden för anställningen behöriga att besluta om betyg, dock längst till utgången av juni 2015 *eller, när det gäller betyg i grundsärskolan, specialskolan, gymnasiesärskolan eller särskild utbildning för vuxna, längst till utgången av juni 2018.*

Första stycket gäller inte lärare som avses i 2 kap. 17 § i den nya skollagen och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning som lärare för att bedriva sådan undervisning som avses i

Första stycket gäller inte lärare som avses i 2 kap. 17 § i den nya skollagen och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning som lärare för att bedriva sådan undervisning som avses i

¹ Senaste lydelse 2012:494.

samma paragraf. I fråga om lärare som avses i 2 kap. 17 § första stycket 1 i den nya skollagen gäller detta dock bara om han eller hon uppfyller kraven i andra stycket samma paragraf.

samma paragraf. I fråga om *en* lärare som avses i 2 kap. 17 § första stycket 1 *eller* 3 i den nya skollagen gäller detta dock bara om han eller hon uppfyller kraven i andra *eller tredje* stycket samma paragraf.

Andra stycket gäller inte lärare som har ingått avtal om anställning utan tidsbegränsning före den 1 juli 2011 för att bedriva sådan undervisning som avses i 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket i den nya skollagen.

34 §²

Kraven i 2 kap. 16 § första stycket 2 och 3 i den nya skollagen gäller inte lärare eller förskollärare som

1. före den 1 juli 2011 har avlagt behörighetsgivande examen eller har fått ett behörighetsbevis av Högskoleverket, och

2. har arbetat sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande i en eller flera anställningar som lärare eller förskollärare.

2. har arbetat sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande i en eller flera anställningar som lärare eller förskollärare *eller med arbetsuppgifter som liknar undervisning inom skolväsendet.*

En lärare eller förskollärare som avses i första stycket ska till en ansökan om legitimation foga ett yttrande eller intyg över *tjänstgöring* enligt samma stycke 2. Yttrandet eller intyget ska ha utfärdats av huvudmannen eller av rektorn eller förskolechefen vid den eller de skolor eller förskolor där läraren eller förskolläraren har tjänstgjort.

En lärare eller förskollärare som avses i första stycket ska till en ansökan om legitimation foga ett yttrande eller intyg över *tjänstgöringen* enligt samma stycke 2. Yttrandet eller intyget ska ha utfärdats av huvudmannen eller av rektorn eller förskolechefen vid den eller de skolor eller förskolor där läraren eller förskolläraren har tjänstgjort *eller, om det är fråga om en anställning där arbetsuppgifterna liknar undervisning inom skolväsendet, av arbetsgivaren.*

Denna lag träder i kraft den 1 december 2013.

² Senaste lydelse 2012:494.

Inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) har två promemorior med förslag till ändrade bestämmelser i skollagen (2010:800) och lagen (2010:801) om införande av skollagen utarbetats.

Den första promemorian upprättades den 30 november 2012 och innehåller bl.a. förslag som rör fritidspedagogers och speciallärares behörighet att undervisa i skolväsendet (U2012/6626/S). Promemorian har remissbehandlats. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1* och promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3* och en sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Utbildningsdepartementet (U2012/6626/S). I fortsättningen anges *promemorian den 30 november 2012* när den första promemorian avses.

Den andra promemorian upprättades den 5 april 2013 och innehåller bl.a. förslag om behörighet för lärare som har uppnått en viss ålder eller har lång erfarenhet av undervisning, men inte är behöriga i ämnet (U2013/2230/S). Promemorian har remissbehandlats och ett remissmöte hölls den 22 april 2013. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 4* och promemorians lagförslag finns i *bilaga 5*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6* och minnesanteckningar från remissmötet samt en sammanställning av remissyttrandena finns tillgängliga i Utbildningsdepartementet (U2013/2230/S). I fortsättningen anges *promemorian den 5 april 2013* när den andra promemorian avses.

Under den fortsatta beredningen har följande myndigheter och organisationer getts tillfälle att yttra sig över ett utkast till lagrådsremiss: Statens skolverk, Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Friskolornas riksförbund, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Sveriges Kommuner och Landsting samt Sveriges Skolledarförbund. De inkomna synpunkterna finns tillgängliga i Utbildningsdepartementet (U2013/3646/S).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 30 maj 2013 att inhämta Lagrådets yttrande över det lagförslag som finns i *bilaga 7*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 8*.

Regeringen har i huvudsak följt *Lagrådets* förslag, men har i vissa frågor gjort en annan bedömning. Lagrådets synpunkter behandlas i avsnitten 4, 7, 9 och 16.1. I förhållande till lagrådsremissens lagförslag har vissa språkliga ändringar och andra justeringar gjorts. Förslaget till lag om ändring i skollagen har vidare uppdaterats med anledning av nyligen beslutade ändringar i densamma som ännu inte trätt i kraft (SFS 2013:530). Följdändringar med anledning av Lagrådets synpunkter har också gjorts i 2 kap. 16 b § och 28 kap. 3 § skollagen.

4 Lärare och förskollärare med lång yrkeserfarenhet i skolväsendet – särskilda behörighetskrav för undervisning

Prop. 2012/13:187

Regeringens förslag: Bemyndigandet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vilken utbildning som krävs för att vara behörig att undervisa ska utvidgas. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vad som krävs för sådan behörighet.

Regeringens bedömning: En legitimerad lärare eller förskollärare som under de senaste 15 åren före såväl den 1 juli 2015 som tidpunkten för ansökan har bedrivit undervisning under sammanlagt minst 8 läsår eller motsvarande tid som lärare eller förskollärare i skolväsendet bör vara behörig att bedriva viss undervisning som hans eller hennes utbildning inte ger behörighet till.

Också en legitimerad lärare eller förskollärare som är född senast den 1 juli 1958 bör under vissa förutsättningar vara behörig att bedriva viss undervisning som hans eller hennes utbildning inte ger behörighet till. Det bör gälla sådan undervisning som läraren eller förskolläraren har bedrivit under sammanlagt minst 4 läsår eller motsvarande tid under de senaste 15 åren före såväl den 1 juli 2015 som tidpunkten för ansökan.

En förutsättning för att en sådan lärare och förskollärare ska vara behörig bör vara att läraren eller förskolläraren, genom yttrande eller intyg från huvudmannen, rektorn eller förskolechefen vid den eller de skolor eller förskolor där läraren eller förskolläraren har undervisat, kan visa att han eller hon uppfyller kraven för behörigheten och är lämplig att bedriva sådan undervisning. Om yttrande eller intyg av något skäl inte kan lämnas, bör det kunna anses tillräckligt att läraren eller förskolläraren på annat sätt kan visa att han eller hon uppfyller kraven.

Förslaget i promemorian den 5 april 2013 överensstämmer delvis med regeringens förslag och bedömning. I promemorian föreslås att en legitimerad lärare som är 50 år eller äldre under vissa förutsättningar ska undantas från behörighetsreglerna. I promemorian finns inget förslag om att ändra bemyndigandet i skollagen (2010:800).

Remissinstanserna: Majoriteten av de remissinstanser som yttrat sig över förslaget tillstyrker eller har inget att invända mot det men flera remissinstanser, bl.a. *Stockholms universitet*, *Diskrimineringsombudsmannen (DO)*, *Sveriges Kommuner och Landsting*, *Friskolornas riksförbund*, *Läraryrket* samt *Sveriges Skolledarförbund*, är kritiska till den föreslagna åldersgränsen. *Läraryrket*, *Lärarnas Riksförbund*, *Friskolornas riksförbund* samt *Sveriges Kommuner och Landsting* är samtidigt positiva till att lång erfarenhet beaktas vid bedömningen av en lärares behörighet. Sveriges Kommuner och Landsting och Friskolornas riksförbund är dock kritiska till ett undantag som baseras på lärarens

Prop. 2012/13:187 ålder. Lärarnas Riksförbund avvisar att förskollärare utan lärarexamen och lärarlegitimation ska ges möjlighet att fortsätta bedriva undervisning i årskurs 1–3. *Statens skolinspektion* och *Tingsryds kommun* avstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Det finns legitimerade lärare och förskollärare som har lång erfarenhet av undervisning som de enligt tidigare beslutade bestämmelser inte har behörighet för. *Lärarnas Riksförbund* föreslår i sitt yttrande över promemorian den 30 november 2012 särskilda övergångsregler för lärare med lång erfarenhet som efter en komplettering av sin behörighet skulle ha några få år kvar till pension. Förbundet föreslår att sådana regler ska gälla lärare som under 2015 uppnår minst 60 års ålder. Flera remissinstanser, bl.a. *Lärarnas Riksförbund*, *Läraryrket*, *Malmö kommun* samt *Sveriges Kommuner och Landsting*, lyfter i sina yttranden över promemorian den 5 april 2013 fram behovet av att gedigen erfarenhet av undervisning ska beaktas vid bedömning av en lärares behörighet att undervisa. *Skolinspektionen* avstyrker att en lärare under vad som ur ett elevperspektiv är en längre tid, skulle kunna få undervisa i ämnen som lära- ren saknar behörighet i.

Regeringen anser att en legitimerad lärare eller förskollärare med mångårig erfarenhet från undervisning som ligger utanför lärarens behörighet, kan bedömas ha de kunskaper som krävs för att på ett tillfredsställande sätt fungera som lärare eller förskollärare i skolväsendet när det gäller den undervisning som han eller hon bedriver. När det är fråga om personer med sådan erfarenhet är det därför motiverat att under en övergångsperiod ställa andra krav för behörighet än viss utbildning. Regeringen bedömer att en lärare eller förskollärare som under sammanlagt minst 8 läsår eller motsvarande tid under de senaste 15 åren före såväl den 1 juli 2015 som tidpunkten för ansökan om utökad behörighet har bedrivit sådan undervisning som hans eller hennes utbildning inte ger behörighet till, bör kunna ges behörighet för denna undervisning. Läraren eller förskolläraren bör själv ansöka om att få behörigheten beviljad.

Läraryrket menar i sitt yttrande över promemorian den 5 april 2013 att den föreslagna åldersgränsen på 50 år skulle innebära en särbehandling, som i förhållande till diskrimineringslagstiftningen är tveksam, och som skulle bestå under en lång tid. Om en sådan reglering införs bör åldersgränsen enligt förbundet och *Stockholms universitet* vara betydligt högre, så att det inte får till följd att huvudmännen fransäger sig sitt ansvar att ge lärare med många år kvar i yrket möjlighet till behörighet. Även *Statens skolverk* framhåller att den angivna åldersgränsen riskerar att träffa fel och att regleringen kan få till konsekvens att lärare bedöms olika beroende på ålder. *DO* hänvisar till förbudet i diskrimineringslagen (2008:567) mot åldersdiskriminering. *DO* anger att förbudet är förenat med ett generellt undantag som innebär att särbehandling på grund av ålder är tillåten, om det finns ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

Behörigheten bör enligt regeringens bedömning prövas av Skolverket och föras in på legitimationen. Till ansökan om utökad behörighet bör det fogas ett yttrande eller intyg från huvudmannen, rektorn eller förskolechefen vid den eller de skolor eller förskolor där läraren eller förskolläraren har undervisat. Det bör sammantaget kunna utläsas att läraren eller

förskolläraren uppfyller kraven för behörigheten och är lämplig att bedriva sådan undervisning. Om yttrande eller intyg av något skäl inte kan lämnas, t.ex. beroende på att en skola där läraren eller förskolläraren har tjänstgjort är nedlagd eller att en huvudman inte kan lämna de uppgifter som efterfrågas, får det anses tillräckligt om läraren eller förskolläraren på annat sätt kan visa sin behörighet. Huvudmannen bör så långt möjligt medverka till att ta fram de uppgifter som läraren eller förskolläraren behöver. Det bör bl.a. kunna visas att läraren eller förskolläraren har erfarenhet av att ha bedrivit sådan undervisning som behörigheten ska avse i den omfattning som nämnts ovan.

Mot bakgrund av remissynpunkterna bedömer regeringen vidare att en reglering med en åldersgräns är motiverad under en övergångsperiod under vissa förutsättningar. Åldersgränsen bör vara betydligt högre än enligt promemorians förslag. Regeringen bedömer att en lärare eller förskollärare som är född senast den 1 juli 1958 under vissa förutsättningar bör kunna ges behörighet för den undervisning som han eller hon bedriver, trots avsaknad av den utbildning som är avsedd för undervisningen.

Förutsättningarna bör vara desamma som för den behörighet grundad på mångårig undervisning som behandlats ovan, med den skillnaden att den sammantagna undervisningstiden under de senaste 15 åren före såväl den 15 juli 2015 som tidpunkten för ansökan bör vara 4 läsår eller motsvarande tid. Regleringen berättigas av att krav på en omfattande utbildningsinsats för lärare och förskollärare som närmar sig slutet av sin yrkeskarriär inte kan anses rimliga, med hänsyn till de resurser som tas i anspråk och den jämförelsevis korta tid som den nya ämnesbehörigheten kommer att vara till nytta. Regeringen bedömer att regleringen är både lämplig och nödvändig för att uppnå syftet.

I skollagen finns det ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vilken utbildning som krävs för att vara behörig att bedriva viss undervisning i skolväsendet (2 kap. 13 § andra stycket). För att föreskrifter om vad som krävs för att vara behörig ska kunna avse andra villkor än utbildning behöver bemyndigandet ändras. Enligt *Lagrådets* mening finns inte tillräcklig anledning att låta bemyndigandet omfatta mera än utbildning ”och den erfarenhet som krävs”. Det kan dock bli aktuellt att ställa upp andra typer av krav för behörighet än flerårig erfarenhet av undervisning, t.ex. krav på lämplighet. Det föreslås därför att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vad som krävs för behörighet.

5 Lärare med äldre behörighetsförklaringar – undantag från kraven för legitimation

Regeringens förslag: När det gäller en lärare som genom en behörighetsförklaring är behörig för ett visst slag av anställning ska regeringen få meddela föreskrifter om att legitimation får meddelas trots

att kraven i skollagen på behörighetsgivande examen, genomförd introduktionsperiod och lämplighet att bedriva undervisning inte är uppfyllda. En sådan legitimation ska få kompletteras och beslut av Statens skolverk enligt föreskrifterna ska få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Regeringens bedömning: Kraven i skollagen på behörighetsgivande examen och på lämplighet att bedriva undervisning för att legitimation ska meddelas bör inte gälla en lärare som genom en behörighetsförklaring enligt 1971 års skolförordning är behörig för ett visst slag av anställning.

Kravet på att ha genomfört en introduktionsperiod för att meddelas legitimation bör inte gälla för samma lärare, om läraren har arbetat som lärare i skolväsendet sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande tid.

Förslaget i promemorian den 5 april 2013 överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag och bedömning. I promemorian föreslås dock inget bemyndigande i skollagen (2010:800). Det föreslås inte heller någon bestämmelse om komplettering av legitimationen eller någon ytterligare överklagandemöjlighet.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. *Skolverket* tillstyrker förslaget under förutsättning att beslut om behörighet från statliga myndigheter begränsas till vissa myndigheter. Även *Förvaltningsrätten i Stockholm* anser att det bör anges vilka statliga myndigheter som avses.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I skolförordningen (1971:235) reglerades tidigare vilka alternativa lärarexamina som gav behörighet till olika tjänster. Samtidigt fanns en undantagsbestämmelse enligt vilken Skolöverstyrelsen, om särskilda skäl förelåg, fick förklara att en person som inom eller utom landet genomgått utbildning eller fullgjort tjänstgöring motsvarande behörighetskraven för den aktuella tjänsten var behörig för tjänsten. En sådan behörighetsförklaring kunde också ges om bristen i den sökandes behörighet var av mindre vikt med hänsyn till den sökandes meriter i övrigt. Möjligheterna till undantag var således begränsade och det var den högsta förvaltningsmyndigheten på skolorrådet som handlade dessa ärenden.

När legitimationssystemet för lärare och förskollärare infördes genom den nya skollagen var ambitionen att Skolverket skulle kunna meddela legitimation till de lärare som tidigare ansetts uppfylla behörighetskraven för att undervisa inom skolväsendet. Mot denna bakgrund föreslås i promemorian att Skolverket ska kunna meddela legitimation till lärare som tidigare av en statlig myndighet har förklarats behörig att undervisa i skolväsendet, trots avsaknad av en behörighetsgivande utbildning.

Specialpedagogiska skolmyndigheten upplyser att den har anställt lärare enligt de grunder som 1985 års skollag gav utrymme för och ställer frågan om dessa lärare omfattas av förslaget. *Skolverket* beskriver att en erfarenhet från handläggningen av legitimationsärenden är att bedömningar av behörighet ofta skiftar mellan intygsgivare och berörda examensenheter eller ansvariga fakulteter. I ett flertal fall har lärosäten uppmanat myndigheten att helt bortse från intyg och uppgett att intygen

alltid ska utfärdas av ansvarig fakultet eller av lärosätet utsedda personer. Regeringen bedömer mot denna bakgrund att endast sådana behörighetsförklaringar som lämnats av en statlig myndighet utifrån tydliga behörighetsvillkor bör kunna ligga till grund för undantag från kraven för legitimation. Endast sådana behörighetsförklaringar som har utfärdats av Skolöverstyrelsen bör alltså omfattas av regleringen. Läraren bör vara behörig att bedriva sådan undervisning som behörighetsförklaringen kan anses avse.

Kraven enligt skollagen på behörighetsgivande examen och på att ha genomfört en introduktionsperiod (2 kap. 16 § första stycket) bör i de ovan behandlade fallen inte gälla, om läraren har arbetat i skolväsendet under sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande tid i en eller flera anställningar som lärare. Läraren bör till ansökan om legitimation foga ett yttrande eller intyg över tjänstgöringen. Yttrandet eller intyget bör ha utfärdats av huvudmannen eller rektorn vid den eller de skolor där läraren har tjänstgjort. Inte heller kravet på att göra en lämplighetsbedömning bör gälla. Det bör mot denna bakgrund införas ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om undantag från kraven för legitimation när det gäller lärare som genom en behörighetsförklaring är behörig för ett visst slag av anställning. En sådan legitimation bör få kompletteras och beslut av Skolverket enligt föreskrifterna bör få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Skollagens bestämmelse om överklagande av Skolverkets beslut bör därför kompletteras med en sådan överklagandemöjlighet.

6 Förlängning av övergångsperioden

Regeringens förslag: Den övergångsperiod som gäller till utgången av juni 2015 i fråga om krav på legitimation och behörighet för att få bedriva undervisning och besluta om betyg i skolväsendet förlängs till utgången av juni 2018 när det gäller undervisning i grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan eller särskild utbildning för vuxna. Lärare eller förskollärare som saknar legitimation och behörighet enligt skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011, får under tiden för anställningen fortsätta att undervisa och självständigt besluta om betyg i de nämnda skolformerna enligt bestämmelserna om bl.a. behörighet i 1985 års skollag.

Förslaget i promemorian den 30 november 2012 överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som har yttrat sig över förslaget tillstyrker eller har inget att invända mot det. Flera instanser, däribland *Läraryrket*, *Hultsfreds* och *Malmö kommuner* samt *Sveriges Kommuner och Landsting*, pekar på att många lärare i särskolan är obehöriga och att det därför är bra med en förlängning av övergångsperioden. *Läraryrket* och *Friskolornas riksförbund* anser att det även

Prop. 2012/13:187 finns behov av en förlängning av övergångsperioden för övriga skolformer.

Läraryrket anser att en förlängning av övergångsperioden kräver att det också ska finnas vidareutbildningsmöjligheter för lärarna och förbundet känner oro över vad som kommer att hända efter 2015 då Lärarlyftet II slutar. *Varbergs kommun* anser att regeringen måste besluta om att utbildningsplatser i tillräcklig omfattning skapas på universitet och högskolor för de här aktuella lärargrupperna.

Diskrimineringsombudsmannen (DO) framför att det utifrån likabehandlingsprincipen är mycket angeläget att alla elever, oavsett funktionsnedsättning, har lika tillgång till behöriga och kompetenta lärare med legitimation samt att personer med utvecklingsstörningar är en grupp som löper särskild risk att bli utsatt för diskriminering i skolan. DO anger också att det är viktigt att regeringen under de kommande åren noggrant följer upp kommunernas ansträngningar att öka personalens kompetens för att garantera att det 2018 finns tillräckligt många legitimerade lärare och förskollärare för att täcka de behov som finns.

Skälen för regeringens förslag

Övergångsperioden och behörighetsläget

I fråga om lärare och förskollärare som saknar legitimation för att bedriva undervisning i skolväsendet och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 ska bestämmelserna i 1985 års skollag om vilken personal som får användas för undervisning samt bedrivande av förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg tillämpas i stället för motsvarande bestämmelser i skollagen (2010:800). Detta framgår av lagen (2010:801) om införande av skollagen (33 §). Regleringen gäller dock bara under den aktuella anställningen och för närvarande längst till utgången av juni 2015. Dessa lärare får vidare självständigt besluta om betyg under övergångsperioden.

Flera remissinstanser, t.ex. *Läraryrket*, *Friskolornas riksförbund* och *Hultsfreds kommun*, pekar i sina remissyttranden på att det i skolformerna grundskolan, gymnasieskolan och särskild utbildning för vuxna saknas behöriga lärare i betydande omfattning. Regeringen anger i propositionen Senare tillämpning av vissa bestämmelser om legitimation för lärare och förskollärare och om särskild utbildning för vuxna (prop. 2011/12:144) att erfarenheter visar att det saknas en betydande andel behöriga lärare i dessa skolformer, även om det inte finns någon officiell statistik om detta. I samband med arbetet med propositionen framfördes också att det finns liknande problem inom specialskolan. Av propositionen framgår att regeringen avser att återkomma i frågan.

Av utbildningsutskottets betänkande En ny gymnasieskola framgår att utskottet har inhämtat att regeringen avser att vidta åtgärder som syftar till att säkerställa att lärare i skolan har hög kompetens (bet. 2011/12:UbU9). En sådan åtgärd är att under en förlängd övergångsperiod tillåta huvudmännen att fortsätta använda erfarna, men i dagsläget inte behöriga, lärare som undervisar i grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan eller särskild utbildning för vuxna. För dessa lärare bör således den övergångsperiod som för närvarande gäller längst till

utgången av juni 2015 förlängas till att gälla längst till utgången av juni 2018. Prop. 2012/13:187

En förlängning av övergångsperioden innebär att huvudmännen får längre tid på sig att organisera sin verksamhet på ett sådant sätt att det är behöriga lärare som tjänstgör i skolorna. Förslaget avgränsas till att gälla nämnda skolformer, eftersom det är där behörighetsläget är särskilt problematiskt. *Läraryförbundet* och *Friskolornas riksförbund* anser att förlängningen bör gälla fler skolformer. *DO* anser däremot att det ur ett likabehandlingsperspektiv är mycket angeläget att alla elever, oavsett funktionsnedsättning, har lika tillgång till behöriga och kompetenta lärare med legitimation och att personer med utvecklingsstörningar är en grupp som löper särskild risk att bli utsatt för diskriminering i skolan. Regeringen delar *DO*:s synpunkt och vill understryka att den håller fast vid ståndpunkten att lärarna i skolan ska vara behöriga (se t.ex. prop. 2011/12:144). Regeringen avser att följa behörighetsläget mycket noga. Statens skolverk har fått regeringens uppdrag att utveckla lärarregistret för att möjliggöra detta (U2011/7297/S, U2012/7265/S).

Ytterligare tid för att komplettera sin utbildning

En förlängning av övergångsperioden till utgången av juni 2018 innebär att lärare som t.ex. har påbörjat en lärarutbildning men saknar en examen, dvs. har en mindre del av en lärarutbildning kvar, har stor möjlighet att komplettera och få en examen enligt förordningen (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen (VAL). Regeringen har också uppdragit åt vissa universitet och högskolor att anordna högskoleutbildning för vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen (U2010/2757/UH). En förlängning ger också ytterligare tid för lärare att t.ex. komplettera med speciallärarutbildning i de fall där det behövs. Sådana möjligheter finns för närvarande bl.a. inom det s.k. Lärarlyftet II som bl.a. regleras i förordningen (2007:222) om statsbidrag för fortbildning av lärare samt fritidspedagoger och motsvarande. Medel för satsningen är beräknade till och med 2015. *Läraryförbundet* efterfrågar vad som ska hända när Lärarlyftet II avslutas 2015. Regeringen avser att noga följa upp användningen av medlen och resultat när det gäller den pågående satsningen innan ställning tas till fortbildningsbehoven efter 2015. *Varbergs kommun* anser att regeringen måste se till att det finns tillräckligt många utbildningsplatser på universitet och högskolor för de aktuella lärarna. Regeringen anser att universiteten och högskolorna själva bör bestämma utbildningsutbudet i syfte att erbjuda utbildningar av hög kvalitet som möter studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Regeringen följer dock utvecklingen noga när det gäller dimensioneringen av olika utbildningsprogram.

I och med att nu nämnda åtgärder vidtas kan läraren till utgången av juni 2018 fortsätta att bedriva undervisning utan att några särskilda undantagsregler, t.ex. med innebörden att läraren bara får användas för att bedriva undervisningen under ett år i sänder, måste tillämpas. Detta kan göra det lättare att motivera lärare att avsluta sin utbildning och få en examen eller komplettera med den utbildning som krävs för att vara

7 Vissa speciallärare och specialpedagoger

Regeringens förslag: Regeringen ska få meddela föreskrifter om undantag från kraven på legitimation och behörighet för sådana speciallärare och specialpedagoger som är anställda som lärare i grundsärskolan, specialskolan, gymnasiesärskolan eller särskild utbildning för vuxna. Sådana speciallärare och specialpedagoger ska få anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning, och de ska ha ansvar för den undervisning de bedriver. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska även få meddela föreskrifter om att de självständigt får besluta om betyg.

Regeringens bedömning: Sådana speciallärare och specialpedagoger med specialisering mot utvecklingsstörning som inte har en behörighetsgivande examen och som den 1 december 2013 är anställda som lärare i grundsärskolan, specialskolan, gymnasiesärskolan eller särskild utbildning för vuxna bör, trots skollagens krav på legitimation och behörighet, få bedriva undervisning som lärare

- i den särskilda inriktningen träningsskola inom grundsärskolan,
- i specialskolan, om undervisningen motsvarar den särskilda inriktningen träningsskola inom grundsärskolan,
- på gymnasiesärskolans individuella program, och
- på en nivå som motsvarar träningsskolan i särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå.

En lärare som avses ovan bör få bedriva ovan angiven undervisning även om han eller hon tillträder en ny anställning som lärare efter den 1 december 2013.

Sådana speciallärare och specialpedagoger med specialisering mot utvecklingsstörning som har legitimation samt en examen som ger behörighet att undervisa i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan eller i gymnasieskolan och som den 1 december 2013 är anställda som lärare i grundsärskolan, gymnasiesärskolan eller särskild utbildning för vuxna bör, trots att de inte är behöriga, få undervisa

- i årskurs 7–9 i grundsärskolan,
- i gymnasiesärskolan i andra ämnen än yrkesämnena, och
- på motsvarande nivåer i särskild utbildning för vuxna.

En lärare som avses ovan bör få bedriva ovan angiven undervisning även om han eller hon tillträder en ny anställning som lärare efter den 1 december 2013.

Endast specialpedagoger med en specialpedagogexamen enligt högskoleförordningen eller en motsvarande examen bör omfattas av det ovan angivna. En ytterligare förutsättning bör vara att det är fråga om en examen som har utfärdats senast den 30 juni 2015 och som avser utbildning som påbörjats före utgången av 2008.

Förslaget i promemorian den 30 november 2012 överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. I promemorian föreslås inga nya bestämmelser i skollagen (2010:800).

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, bl.a. *Statens skolverk, Eksjö, Hultsfreds, Mönsterås och Örebro kommuner, Lärarförbundet, Sveriges Kommuner och Landsting* samt *Sveriges Skolledarförbund*, tillstyrker eller har inget att erinra mot förslaget. *Malmö kommun* anser att det är positivt att tillvarata den kompetens som de grupper som omfattas av förslaget har, men ifrågasätter att inte motsvarande förslag, som innebär att speciallärare eller specialpedagoger inte behöver ha en inriktning mot utvecklingsstörning, tagits fram för årskurs 1–6. *Stockholms kommun* anser att fokus bör ligga på kunskapsuppdraget och att det är viktigt att det i framtiden finns legitimerade lärare i de skolformer som omfattas av förslaget. Även *Örebro kommun* framhåller vikten av att fokusera på kunskapskrav och färdighetsnivåer enligt styrdokumentet. *Lärarnas Riksförbund* ifrågasätter hur rätten att undervisa för lärare som anställts före den 1 december 2013 ska kunna följas upp, bl.a. mot bakgrund av att lärarna också föreslås kunna byta anställning, och anser i stället att lärarna ska ges rätt att undervisa i de aktuella skolformerna oavsett när de har anställts. Förbundet anser också att lärarna bör ha rätt speciallärarexamen. *Sveriges Skolledarförbund* framför att det finns anledning att kräva att regeringen, med hänvisning till den kommunala finansieringsprincipen, ställer upp mer förmånliga villkor för statsbidrag till vidareutbildning av lärarna inom särskolan. *Specialpedagogiska skolmyndigheten* ställer sig bakom förslaget under förutsättning att även specialskolan omfattas. *Statens skolinspektion* anser att förslaget bör kompletteras med undantagsbestämmelser som innebär att huvudmän i första hand måste anställa lärare som är behöriga. Skolinspektionen konstaterar också att förslaget innebär att speciallärarna och specialpedagogerna i fråga inte kan anmälas till Lärarnas ansvarsnämnd för prövning av legitimationen. *Skolverket* påpekar att betyg inte sätts i de skolformer som förslaget avser.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Aviserade åtgärder

Som nämnts i avsnitt 6 framgår av utbildningsutskottets betänkande En ny gymnasiesärskola att utskottet har inhämtat att regeringen avser att vidta åtgärder när det gäller lärare i särskolan (bet. 2011/12:UbU9). Regeringen har också i budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1) aviserat att det finns problem med få behöriga lärare i särskolan och att den därför avser att föreslå åtgärder. En sådan åtgärd är den förlängning av den s.k. övergångsperioden som behandlats i föregående avsnitt. I budgetpropositionen aviserade regeringen också att åtgärder ska vidtas som innebär att speciallärare och vissa specialpedagoger som är anställda i grundsärskolan, gymnasiesärskolan eller särskild utbildning för vuxna och som har en annan bakgrund än lärar- eller förskollärarexamen, eller som har en bakgrund som ämneslärare, fortsatt ska ha rätt att ansvara för och bedriva undervisningen i olika delar av nämnda skolformer.

De förslag och bedömningar som behandlas i detta avsnitt kompletterar förslaget om att förlänga övergångsperioden till den 1 juli 2018 (avsnitt 6). De avser avgränsade grupper av lärare som fortsatt bör få bedriva undervisning i delar av skolväsendet. Till skillnad från vad som gäller för den förlängda övergångsperioden bör de aktuella lärargrupperna få fortsätta att bedriva undervisningen även om de tillträder en ny anställning som lärare. Undantagen från kraven på legitimation och behörighet bör bara gälla under en övergångsperiod. Detta uppnås genom krav på anställning vid tidpunkten för ikraftträdandet.

Specialpedagoger

Regeringen har i förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (behörighetsförordningen) slagit fast att det är den som har avlagt speciallärarexamen som ska vara behörig att som speciallärare undervisa i skolväsendet (2 kap. 36–43 §§). Specialpedagogexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) ska dock enligt behörighetsförordningen jämföras med speciallärarexamen enligt samma bilaga. Detsamma gäller en äldre examen som motsvarar någon av dessa examina. Detta gäller dock endast om den examen som ska jämföras med speciallärarexamen har utfärdats senast den 30 juni 2015 och avser utbildning som påbörjats före utgången av 2008 (1 kap. 5 § behörighetsförordningen).

Skälet till detta är att det under en period inte fanns någon speciallärarexamen. Detta bidrog till att det blev brist på speciallärare. En ny speciallärarutbildning infördes dock 2008.

När begreppet specialpedagoger fortsättningsvis används i denna proposition är det den ovan beskrivna gruppen specialpedagoger, med en specialisering mot utvecklingsstörning, som avses.

Speciallärare och specialpedagoger på träningskolenivå

I betänkandet Legitimation och skärpta behörighetsregler (SOU 2008:52) föreslogs att legitimerade grundskollärare med speciallärarexamen och, i träningskolan och på motsvarande nivåer, förskollärare med en speciallärarexamen skulle vara behöriga att undervisa i den obligatoriska särskolan (numera grundsärskolan). Vilken utbildning som grundskollärare som skulle krävas föreslogs i betänkandet variera beroende av i vilka årskurser läraren ska undervisa. Förslagen beaktades vid utformningen av behörighetsförordningen. Bestämmelserna medger dock bl.a. grundlärare med speciallärarexamen att utöver förskollärare med speciallärarexamen bedriva undervisning i träningskolan. Syftet är att de elever som har förutsättningar att gå vidare i sina studier inte ska hindras från det, utan i stället genom en väl anpassad undervisning ges möjligheter att t.ex. lära sig läsa och skriva.

Enligt betänkandet har Skolverkets utvärderingar och inspektioner visat att grundsärskolans och gymnasiesärskolans kunskapsuppdag ofta åsidosätts samt att det i stället fokuseras på omsorg och elevernas sociala utveckling (Skolverkets lägesbedömningar 2006, rapport 288 och 2007, rapport 303). Utredningen menade därför att kunskapsuppdaget behöver lyftas fram och pekade också på då gällande läroplan och kursplaner där

det bl.a. förutsätts att eleverna i dåvarande grundsärskolan kan lära sig läsa, skriva och räkna.

Det kan konstateras att kunskapsuppdraget har förstärkts ytterligare genom ändringar i grundsärskolans läroplan 2011. Detta gäller även den inriktning inom grundsärskolan som benämns träningsskola.

Eleverna i grundsärskola, gymnasiesärskola och särskild utbildning för vuxna har samma rätt som elever i grund- och gymnasieskola samt kommunal vuxenutbildning till en utbildning där de ges förutsättningar att lära och nå de kunskapskrav som minst ska uppnås inom skolformen. Därför är det viktigt att legitimerade lärare eller i vissa fall legitimerade förskollärare, som också har en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning, i framtiden är de som bedriver och ansvarar för undervisningen i grundsärskolan, gymnasiesärskolan och den särskilda utbildningen för vuxna. Som tidigare nämnts har regeringen fastställt behörighetskraven i behörighetsförordningen. Vikten av en fokusering på kunskapsuppdraget framhålls också av *Stockholms* och *Örebro kommuner*.

Konsekvenserna av behörighetsreglerna har emellertid, som också *Stockholms kommun* anger, på kort sikt visat sig bli stora. Det behövs ett stort mått av vidareutbildning för att lärare i grundsärskolan, gymnasiesärskolan och den särskilda utbildningen för vuxna ska bli behöriga. Det finns dock en grupp som arbetar som lärare främst i träningsskolan och motsvarande, men som före sin speciallärarexamen har en annan bakgrund än lärar- eller förskollärarexamen eller motsvarande äldre slutförd utbildning. Det kan t.ex. vara fråga om arbetsterapeuter, fritidspedagoger eller socialpedagoger. Dessa hade tidigare tillträde till en äldre speciallärarutbildning som syftade till att utbilda lärare för träningsskolan (Kungl. Maj:ts stadga för lärarhögskolorna [1968:318]). Motsvarande gäller för specialpedagoger som utbildades enligt förordningen (UHÄ-FS 1989:53) om antagning till specialpedagogisk påbyggnadsutbildning m.m. under en kortare period i början av 1990-talet. Det bör i sammanhanget framhållas att inget hindrar huvudmännen från att även med de nu gällande behörighetsreglerna låta personer med en sådan utbildning arbeta i de olika delarna av särskolan. Dessa personer får enligt nuvarande bestämmelser dock inte bedriva och ansvara för undervisningen utan tidsbegränsning.

Genom bl.a. information utifrån huvudmännens kartläggningar har det framkommit att det finns alltför få behöriga lärare i bl.a. den inriktning inom grundsärskolan som benämns träningsskola. Det finns därför skäl att införa en övergångsbestämmelse som tillåter ovan nämnda grupp av speciallärare och specialpedagoger att som lärare bedriva och ansvara för undervisning i träningsskolan, undervisning som bedrivs på träningskolenivå i specialsolan samt undervisning på gymnasiesärskolans individuella program och på träningskolenivå i särskild utbildning för vuxna. Regeringen bedömer i likhet med *Specialpedagogiska skolmyndigheten* att även specialsolan bör omfattas av bestämmelserna. Därmed följer att dessa lärare i förekommande fall också självständigt ska få sätta betyg. *Skolverket* har påpekat att betyg inte sätts i de skolformer som promemorians förslag avser. Betyg kan dock i vissa fall sättas inom gymnasiesärskolans individuella program. *Lärarnas Riksförbund* har påpekat att de lärare som omfattas av förslaget bör ha en specialisering

Prop. 2012/13:187 mot utvecklingsstörning. Regeringen håller med om det och menar att det är viktigt att lärare som undervisar elever med utvecklingsstörning också har särskilda kunskaper om funktionsnedsättningen och dessa elevers förutsättningar att lära. Dessa speciallärare och specialpedagoger som saknar legitimation bör trots det ha ansvar för undervisningen, självständigt besluta om betyg och kunna anställas utan tidsbegränsning.

För att övergångsbestämmelsen ska vara tillämplig bör gälla att ovan nämnda personer ska vara anställda som lärare den 1 december 2013, dvs. vid den tidpunkt då bestämmelserna om krav på legitimation ska tillämpas fullt ut. Mot bakgrund av det problematiska behörighetsläget bör de speciallärare och specialpedagoger som avses här dock inte bara få fortsätta att undervisa i pågående anställning, utan de bör också ha möjlighet att tillträda en ny anställning som lärare och bör kunna få anställas utan tidsbegränsning. *Lärarnas Riksförbund* har framfört att dessa speciallärare och specialpedagoger bör ges en generell rätt att undervisa i aktuella skolformer oavsett om de var anställda där just den 1 december 2013 eller inte. Regeringen bedömer dock att det är viktigt att lärarna har aktuell erfarenhet av undervisning i de nämnda skolformerna och är involverade i den senaste tidens skolreformer. Som exempel kan nämnas nya läro- och kursplaner. Förbundet ifrågasätter också hur den föreslagna ordningen ska kunna följas upp. På den punkten vill regeringen understryka att huvudmännen är skyldiga att följa gällande bestämmelser och regeringens bedömer att huvudmännen kommer att finna former för att kontrollera att lärarna har varit anställda i någon av här aktuella skolformer vid ett visst datum, även i de fall det handlar om nyrekrytering. Skolinspektionen har också möjlighet att granska detta.

De övergångsbestämmelser som regeringen anser bör införas innebär inte att den grupp lärare eller förskollärare som här avses och som saknar en lärar- eller förskolläraryxamen kan få legitimation. Mot bakgrund av vad som angetts ovan bör skollagens krav i detta avseende finnas kvar oförändrade. *Skolinspektionen* menar att förslaget bör kompletteras med undantagsbestämmelser som innebär att huvudmän i första hand måste anställa lärare som är behöriga. Regeringen uppfattar dock att behörighetsläget är så bekymmersamt att det inte vore en rimlig ordning. Regeringen bedömer också att huvudmän så långt möjligt försöker rekrytera legitimerade och behöriga lärare. Skolinspektionen konstaterar även att de lärare som avses här inte kommer att kunna anmälas till Lärarnas ansvarsnämnd för prövning av legitimationen om de anses olämpliga. Regeringen vill mot denna bakgrund framhålla att huvudmannen alltid har ett ansvar för att se till att lärare och andra personalgrupper fungerar i sina yrkesroller och att vid behov vidta arbetsrättsliga åtgärder.

Speciallärare och specialpedagoger med ämneslärarbakgrund

Enligt behörighetsförordningen är det främst lärare med speciallärarexamen och en grundlärarexamen inriktad mot årkurserna 4–6 eller motsvarande äldre examen som är behöriga att undervisa i grundsärskolans årskurs 7–9 och i andra ämnen än yrkesämnena i gymnasiesärskolan samt på motsvarande nivåer i särskild utbildning för vuxna. När det gäller s.k. praktiska och estetiska ämnen är även den som förutom en speciallärar-

examen har en ämneslärarexamen med inriktning mot årskurs 7–9 eller motsvarande äldre examen behörig.

På grund av det besvärliga rekryteringsläget bör ämneslärare eller motsvarande med behörighet för undervisning i årskurs 7–9 i grundskolan eller gymnasieskolan och som antingen har en speciallärarexamen eller en specialpedagogexamen (se ovan) få bedriva undervisningen i grundsärskolans årskurs 7–9, i gymnasiesärskolan i ämnen som inte är yrkesämnen och på motsvarande nivåer i den särskilda utbildningen för vuxna, även om de inte uppfyller kravet på behörighet i skollagen (2 kap. 13 §).

Lärare med ämneslärarexamen eller motsvarande äldre examen kan efter ansökan få legitimation. Sådana lärare bör därför inte omfattas av övergångsbestämmelser som avser lärare som saknar legitimation, dvs. sådana bestämmelser som bör införas för speciallärare och specialpedagoger utan behörighetsgivande examen.

På samma sätt som när det gäller vissa speciallärare och specialpedagoger på träningskolenivå bör ovan nämnda lärare med ämneslärarebakgrund vara anställda som lärare i grundsärskolan, gymnasiesärskolan eller den särskilda utbildningen för vuxna den 1 december 2013 för att omfattas av övergångsbestämmelserna. Det är vid den tidpunkten som bestämmelserna om krav på legitimation ska tillämpas fullt ut. Dessa lärare bör trots att de inte är behöriga få bedriva undervisningen även om de tillträder en ny anställning som lärare efter den 1 december 2013.

Sveriges Skolledarförbund tillstyrker promemorians förslag, men anser att det finns anledning att kräva att regeringen, med hänvisning till den kommunala finansieringsprincipen, ställer upp mer förmånliga villkor för statsbidrag till vidareutbildning av lärarna inom särskolan. Regeringen erbjuder utbildning bl.a. genom satsningarna enligt förordningen (2007:222) om statsbidrag för fortbildning av lärare samt fritidspedagoger och motsvarande (Läraryftet II) och förordningen (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen (VAL) samt de reguljära speciallärarutbildningarna. Regeringen finner inte skäl att ställa upp mer förmånliga villkor när det t.ex. gäller statsbidrag. Den kommunala finansieringsprincipen gäller inte då det inte är fråga om ett nytt åtagande för huvudmännen.

Bemyndiganden

Med hänsyn till det ovan anförda bör ett bemyndigande införas i skollagen för regeringen att meddela föreskrifter om undantag från kraven på legitimation och behörighet för sådana speciallärare och specialpedagoger som är anställda som lärare i grundsärskolan, specialsolan, gymnasiesärskolan eller särskild utbildning för vuxna. Sådana speciallärare och specialpedagoger bör få anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning och ha ansvar för den undervisning de bedriver. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör även få meddela föreskrifter om att de självständigt får besluta om betyg.

Lagrådet har anfört att begreppen speciallärare och specialpedagoger inte har definierats i lagtext och inte kan anses klara till sin innebörd. Lagrådet anser att de kan undvaras i lagtexten och i stället ersättas med ”särskilda kategorier av lärare som är anställda i grundsärskolan, special-

Prop. 2012/13:187 skolan...” I författningskommentaren bör det enligt Lagrådet redovisas vilka särskilda kategorier av lärare som avses. Regeringen har förståelse för Lagrådets synpunkt men konstaterar att benämningarna är etablerade på utbildningsområdet. Den formulering som Lagrådet föreslår skulle också innebära att bemyndigandet blir alltför omfattande.

8 Vissa lärare undantas från villkoren för legitimation

Regeringens förslag: Regeringen ska, när det gäller en lärare eller förskollärare med lång erfarenhet av undervisning i skolväsendet samt en lärare som bedriver undervisning i dans, teater eller rörelse och drama, få meddela föreskrifter om att legitimation får meddelas trots att de krav som ställs upp i skollagen för legitimation inte är uppfyllda. En sådan legitimation ska få kompletteras och beslut av Statens skolverk enligt föreskrifterna ska få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Regeringens bedömning: Kraven i skollagen på att ha genomfört en introduktionsperiod för att meddelas legitimation bör inte gälla en lärare eller förskollärare som den 1 december 2013 är anställd som lärare i skolväsendet, har kompletterat sin utbildning med sådan utbildning som regeringen har meddelat föreskrifter om och under de senaste 15 åren före såväl den 1 juli 2015 som tidpunkten för ansökan om legitimation har arbetat under sammanlagt minst 8 läsår eller motsvarande tid som lärare eller förskollärare i skolväsendet.

Lärare som huvudsakligen undervisar i ämnet eller ämnena dans, teater eller rörelse och drama, dvs. ämnen där det inte funnits en lärarutbildning att tillgå, bör undantas från kravet på genomförd introduktionsperiod, om läraren har arbetat sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande i en eller flera anställningar som lärare. Ytterligare förutsättningar för denna grupp av lärare bör vara att de den 1 december 2013 är anställda i skolväsendet som lärare, att de har en examen från en högskoleutbildning som varit avsedd att i det eller de aktuella ämnena ge kompetens för yrkesverksamhet som pedagog i skolväsendet samt att de har kompletterat sin examen med sådan utbildning som regeringen har meddelat föreskrifter om.

För alla de lärare och förskollärare som anges ovan bör inte heller kravet på lämplighet att bedriva undervisning för att legitimation ska meddelas gälla. En lärare eller förskollärare ska undantas från villkoren för legitimation om läraren eller förskolläraren, genom ett yttrande eller intyg från huvudmannen, rektorn eller förskolechefen vid den eller de skolor eller förskolor där läraren eller förskolläraren har undervisat, kan visa att han eller hon uppfyller kraven för undantag när det gäller genomförd introduktionsperiod. Om yttrande eller intyg av något skäl inte kan lämnas, bör det kunna anses tillräckligt att läraren eller förskolläraren på annat sätt kan visa att han eller hon uppfyller kraven.

Förslaget i promemorian den 5 april 2013 överensstämmer delvis med regeringens bedömning. I promemorian föreslås inget bemyndigande i skollagen (2010:800). Det föreslås inte heller någon bestämmelse om komplettering av de aktuella legitimationerna eller någon ytterligare överklagandemöjlighet.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker i huvudsak eller har inget att invända mot förslaget. *Skolverket* anser att det behöver tydliggöras vilken högskoleexamen som avses, eftersom det finns betydande gränsdragningssvårigheter inom de aktuella utbildningarna, framför allt gällande graden av specialisering. Även *Dans- och cirkushögskolan* och *Konstfack* efterlyser tydligare kriterier för vilka utbildningar som ska omfattas av undantaget. *Kungl. Musikhögskolan i Stockholm* ser inte någon anledning till att lärare i estetiska ämnen generellt ska undantas från kravet på legitimation. *Lärarnas Riksförbund* och *Stockholms universitet* anser att förslaget endast ska gälla ämnen där det inte erbjudits någon lärarutbildning. *Konstfack* anser att det ska göras skillnad mellan de grupper som kunnat gå en lärarutbildning i de ämnen de undervisar i och de som inte haft den möjligheten. *Statens skolinsektion* framför att kravet på att huvudsakligen ha undervisat i ämnena kan leda till oklarheter. *Läraryrket* ifrågasätter kravet på att läraren ska ha en anställning i skolväsendet den 1 december 2013.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Det är väsentligt att alla elever får undervisning av välutbildade och lämpliga lärare. För att få bedriva undervisning i skolan eller förskolan krävs därför en lärar- eller förskolläraexamen och från och med den 1 december 2013 också legitimation för yrket. I princip kan bara den som har en lärar- eller förskolläraexamen få legitimation.

Det finns dock lärare som, utan att det är fråga om lärarutbildning, har en gedigen högskoleutbildning som varit avsedd att ge kompetens för yrkesverksamhet i skolväsendet. Regeringen bedömer att det för vissa av dessa lärare bör göras undantag från villkoren för legitimation under en övergångsperiod. Som exempel på en utbildning som syftar till att ge kompetens för yrkesverksamhet som pedagog i olika skolformer kan nämnas danspedagogutbildningen. En konstnärlig högskoleexamen i dans infördes 1993 och togs bort 2007. Av examensordningen (bilaga 2 till högskoleförordningen [1993:100]) framgick att studenterna i danspedagogik ska ha förvärvat kompetens för yrkesverksamhet som danspedagog i skolformer som i dag ingår i skolväsendet. Denna examen är dock ingen behörighetsgivande lärarexamen och är därför i sig inte legitimationsgrundande.

Regeringen har fått kännedom om att det ofta verkar förekomma att lärare som endast har en danspedagogutbildning undervisar i bl.a. ämnet dans i gymnasieskolan. Skälet till detta är att de personer som haft för avsikt att utbilda sig för att undervisa i ämnet dans under många år har hänvisats till denna utbildning, vilket innebär att det inte funnits några utbildade och behöriga lärare att tillgå. Någon statistik som visar andelen behöriga lärare i ämnet finns inte. Detsamma gäller för lärare som undervisar i ämnet teater i gymnasieskolan eller ämnet rörelse och drama som finns i specialskolan.

För att Skolverket i dag ska kunna meddela legitimation till ovan nämnda lärare måste de först komplettera tidigare utbildning t.ex. genom den särskilda satsningen vidareutbildning av lärare som saknar behörighetsgivande examen (VAL, se förordningen [2011:689] om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen). På så sätt kan de få tidigare utbildning validerad och tillgodoräknad och sedan avsätta egen tid för de studier som krävs för att komplettera till en lärarexamen. Det är rimligt att anta att det endast behövs mindre kompletteringar, inom exempelvis områden som styrdokument och betygssättning, för att dessa lärare ska kunna uppfylla kravet på en behörighetsgivande examen och få legitimation.

I promemorian den 5 april 2013 föreslås att en lärare som har en examen från en högskoleutbildning som varit avsedd att ge kompetens för yrkesverksamhet som pedagog i skolväsendet i ett eller flera estetiska ämnen och som den 1 december 2013 har en anställning i skolväsendet ska kunna komplettera sin utbildning inom Lärarlyftet och därigenom få behörighet och legitimation. I promemorian nämns förutom utbildningar inom ämnet dans även utbildningar som har funnits inom ämnena musik, slöjd och bild och i promemorian föreslås regleringen omfatta också dessa. Flertalet remissinstanser som lämnat synpunkter på förslaget är negativa till det. *Lärarnas Riksförbund*, *Stockholms universitet* och *Kungl. Musikhögskolan i Stockholm* anser att regleringen inte bör omfatta ämnen där det funnits en lärarutbildning att tillgå. *Skolverket*, *Dans- och cirkushögskolan* samt *Konstfack* har i sina remissyttranden framfört att det behöver tydliggöras vilken högskoleutbildning som avses. Regeringen ställer sig bakom remissinstansernas synpunkter. Förhållandena skiljer sig åt mellan bl.a. gruppen danspedagoger och andra grupper som faktiskt haft tillgång till en lärarutbildning. Mot den bakgrunden bör under en övergångsperiod särskilda förutsättningar gälla för lärare som undervisar i ämnet eller ämnena dans, teater eller rörelse och drama. I de ämnena har det tidigare inte funnits tillgång till en lärarutbildning. De lärare som kan komma i fråga bör dock ha en högskoleexamen från en utbildning som varit avsedd att ge kompetens för yrkesverksamhet som pedagog i det eller de aktuella ämnena inom skolväsendet. De bör även i huvudsak undervisa i det eller de ämnena, dvs. större delen av den undervisning som de bedriver bör avse det eller de ämnena. Regeringen bedömer till skillnad från *Skolinspektionen* att detta är tillräckligt tydligt.

Läraryrket framhåller i sitt remissyttrande att danspedagoger som har påbörjat en kompletterande utbildning inom VAL ska kunna tillgodoräkna sig de högskolepoäng de på så vis redan har. Studier inom ramen för VAL syftar till att ge en examen som kan vara behörighetsgivande för legitimation som lärare. Regeringen bedömer att de lärare som avses bör kunna komplettera sina studier för att få lärarbehörighet. Studierna bör begränsas till att omfatta högst 30 högskolepoäng inom sådan utbildning som regeringen föreskriver om.

Flera remissinstanser, bl.a. *Stockholms universitet*, har i sina yttranden över promemorian den 5 april 2013 även understrukit vikten av att lärare kan få tidigare studier och yrkeserfarenheter validerade för att kunna tillgodoräkna sig dessa. Regeringens uppfattning är att det bör finnas

enkla vägar till legitimation och behörighet för lärare eller förskollärare som har tillräcklig utbildning i ämnet eller motsvarande för den aktuella skolformen och som har flera års erfarenhet av undervisning. Sådana lärare eller förskollärare bör kunna komplettera sin utbildning med 30 högskolepoäng inom den utbildningsvetenskapliga kärnan som finns i lärarutbildningarna och därmed uppfylla kraven för en lärar- eller förskollärexamen och kunna få legitimation som lärare eller förskollärare. Kravet på en genomförd introduktionsperiod och kravet på lämplighet bör inte gälla om en sådan lärare eller förskollärare under de senaste 15 åren före den 1 juli 2015 och före tidpunkten för ansökan om legitimation har arbetat under sammanlagt minst 8 läsår eller motsvarande tid som lärare eller förskollärare i skolväsendet.

För lärare som undervisar i ämnet eller ämnena dans, teater eller rörelse och drama och som har en examen från en högskoleutbildning som varit avsedd att ge kompetens för yrkesverksamhet som pedagog i det eller de ämnena inom skolväsendet bör kravet på en genomförd introduktionsperiod och kravet på lämplighet inte gälla om läraren har arbetat sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande i en eller flera anställningar som lärare.

De lärare eller förskollärare som avses ovan bör till ansökan om legitimation foga ett yttrande eller intyg över sådan tjänstgöring som motsvarar kraven för undantag när det gäller genomförd introduktionsperiod. Yttrandet eller intyget bör ha utfärdats av huvudmannen, rektorn eller förskolechefen vid den eller de skolor där läraren eller förskolläraren har tjänstgjort. Om yttrande eller intyg av något skäl inte kan lämnas, t.ex. beroende på att en skola där läraren eller förskolläraren har tjänstgjort är nedlagd eller att en huvudman inte kan lämna de uppgifter som efterfrågas, får det anses tillräckligt om läraren eller förskolläraren på annat sätt kan visa sin behörighet. Huvudmannen bör så långt möjligt medverka till att ta fram de uppgifter som läraren eller förskolläraren behöver. Det bör bl.a. kunna visas att läraren eller förskolläraren har erfarenhet av att ha bedrivit sådan undervisning som behörigheten ska avse i den omfattning som nämnts ovan (jfr avsnitt 4).

De lärare eller förskollärare som kan komma i fråga för undantag från kraven på en introduktionsperiod och lämplighet ska vara anställda i skolväsendet den 1 december 2013. *Läraryförbundet* menar att en sådan tidsgräns riskerar att helt i onödan vara till nackdel för de lärare som har samma utbildning och erfarenhet men som för tillfället inte har en anställning inom skolväsendet. Regeringen menar dock att undantaget endast bör avse redan verksamma lärare och att det är väsentligt att det inte undergräver ambitionen med behörighetsreformen, dvs. att lärare ska ha en lärexamen för att anses behöriga och kunna få legitimation.

Det ovan angivna innebär att det i skollagen ska införas ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om att legitimation får meddelas trots att kraven i lagen inte är uppfyllda, när det gäller lärare eller förskollärare med lång erfarenhet av undervisning i skolväsendet samt lärare som bedriver undervisning i dans, teater eller rörelse och drama. Dessa lärare bör under en övergångsperiod undantas från kraven på introduktionsperiod och lämplighet. En sådan lärares legitimation bör få kompletteras och beslut av Skolverket enligt föreskrifterna bör få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Skollagens bestämmelse om

9 Komplettering av legitimation med ytterligare behörighet

Regeringens förslag: En lärares eller förskollärares legitimation ska kunna kompletteras med behörighet som följer av en behörighetsgivande utbildning som slutförts före, samtidigt som eller efter lärarens eller förskollärares behörighetsgivande examen. Legitimationen ska även kunna kompletteras med behörighet att bedriva viss undervisning om läraren eller förskolläraren på annan grund ska anses ha sådan behörighet. Lärarens eller förskollärares behörighet att bedriva undervisning i skolväsendet ska anges på legitimationen.

Förslaget i promemorian den 30 november 2012 överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte några invändningar mot förslaget. *Södertörns högskola, Hultsfreds och Mönsterås kommuner, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund* samt *Sveriges Kommuner och Landsting* stödjer förslaget och anser att det är bra om bestämmelsen blir tydligare. *Statens skolverk* avstyrker förslaget dels eftersom myndigheten anser att bedömningar av behörighet redan i dag görs oavsett när den kompletterande utbildningen har genomförts, dels för att den föreslagna formuleringen kan uppfattas som att den behörighetsgivande utbildningen kan gälla i stället för en behörighetsgivande examen.

Skälen för regeringens förslag: Av skollagen (2010:800) framgår att Skolverket efter ansökan ska meddela legitimation till en lärare eller förskollärare om tre förutsättningar är uppfyllda. Personen i fråga ska ha en behörighetsgivande examen, med tillfredsställande resultat ha genomfört en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid inom undervisning som i huvudsak svarar mot examen och i övrigt vara lämplig att bedriva undervisning (2 kap. 16 § första stycket). Skolverket ska efter ansökan komplettera en lärares eller förskollärares legitimation med ytterligare behörighet, om han eller hon med tillfredsställande resultat gått ytterligare behörighetsgrundande utbildning (tredje stycket).

Synpunkter har framförts om att kompletteringar av en lärares eller förskollärares legitimation endast godtas om de gjorts efter den behörighetsgivande examen. I praktiken kan det förekomma att lärare och förskollärare studerar ytterligare kurser innan eller samtidigt som de genomgår den behörighetsgivande lärar- eller förskollärarytutbildningen. Sådana kompletterande kurser bör anses behörighetsgrundande, förutsatt att de svarar mot kraven för behörighet vad gäller undervisningsämne och omfattning.

Mot denna bakgrund föreslås det i promemorian den 30 november 2012 att lagtexten förtydligas så att det klart framgår att även behörig-

hetsgivande kurser som en person gått före, parallellt med eller efter studier som lett fram till en lärar- eller förskolläraexamen ska tillgodoräknas i fråga om behörighet. Flertalet remissinstanser som yttrat sig över förslaget stödjer detta, bl.a. *Läraryrket*, *Lärarnas Riksförbund* samt *Sveriges Kommuner och Landsting*. *Skolverket* avstyrker däremot förslaget med motiveringen att bedömningar av lärares behörighet redan i dag görs oavsett om studierna genomförts före, samtidigt med eller efter en behörighetsgivande examen. Myndigheten anser dessutom att den föreslagna formuleringen kan missförstås och uppfattas så att den kompletterande utbildningen kan gälla i stället för den behörighetsgivande examen. Regeringen bedömer dock att det finns skäl att tydliggöra bestämmelsens innebörd, så att det inte kan råda något tvivel om att det är möjligt att komplettera sin behörighet oavsett när den behörighetsgivande utbildningen har genomförts. Med ytterligare behörighetsgivande utbildning avses en utbildning som kompletterar en behörighetsgivande examen och som genomförts före examen, under samma tid som den utbildning som ledde fram till examen eller efter examen. Den kompletterande utbildningen kan självfallet inte ersätta en behörighetsgivande examen. Regeringen delar vidare *Lagrådets* uppfattning att *Skolverkets* skyldighet att komplettera en legitimation även i fortsättningen bör komma till tydligt uttryck i lagtexten.

Lagtexten bör vidare ändras så att det framgår att *Skolverket* även ska komplettera legitimationen med ytterligare behörighet att bedriva viss undervisning, om läraren på annan grund än utbildning anses ha sådan behörighet. Härmed avses sådan behörighet som kan följa av föreskrifter som meddelats med stöd av de bemyndiganden som behandlas i avsnitten 4 och 7.

Att en lärares eller förskollärares behörighet ska anges på legitimationen framgår i dag av förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (4 kap. 10 §). I syfte att göra regleringen tydligare bör detta i stället framgå av skollagen. Det bör vidare framgå att legitimationen kan kompletteras med ytterligare behörighet såväl i samband med ansökan om legitimation som efter en senare ansökan. En majoritet av remissinstanserna har tillstyrkt ett sådant förtydligande. Regeringen bedömer mot denna bakgrund att förslaget bör genomföras.

10 Fritidspedagoger

Regeringens förslag: Den som har en svensk eller utländsk högskoleutbildning som är avsedd för arbete som fritidspedagog eller motsvarande ska få bedriva och ansvara för undervisning i fritidshemmet, trots att han eller hon inte är legitimerad och behörig för undervisningen.

Förslaget i promemorian den 30 november 2012 överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget, bl.a. *Statens skolverk, Eksjö, Hultsfreds, Härnösands, Malmö, Mönsterås, Stockholms, Vänersborgs och Örebro kommuner, Sveriges Kommuner och Landsting, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund* samt *Sveriges Skolledarförbund*. *Statens skolinspektion* anser att det finns en risk att bedömningen av vilka högskoleutbildningar som omfattas kan komma att skifta. *Lärarförbundet* och *Härnösands kommun* anser att fritidspedagogerna ska ha möjlighet att få legitimation.

Skälen för regeringens förslag: Riksdagen har bestämt att endast legitimerade lärare eller förskollärare med en viss behörighet ska bedriva och ansvara för undervisningen i skolväsendet (prop. 2010/11:20, bet. 2010/11:UbU5, rskr. 2010/11:171).

Inom ramen för de nya lärarutbildningarna finns inte begreppet fritidspedagog. I stället utbildas grundlärare med inriktning mot fritidshem, se bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100). Dessa lärare kommer efter ansökan att kunna få legitimation och vara behöriga för undervisningen i fritidshemmet. De kommer också att vara behöriga i ett eller ett par ämnen i årskurs 1–6 i grundskolan. Förändringarna av såväl lärarutbildningen som behörighetsreglerna överensstämmer väl med hur tjänstgöringen för fritidspedagoger eller motsvarande ofta ser ut i praktiken. De arbetar dels i fritidshemmet, dels i skolan (se t.ex. SOU 2008:52).

I skollagen (2010:800) finns en definition av begreppet undervisning. Med undervisning avses sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden (1 kap. 3 §). Begreppet undervisning omfattar numera även fritidshemmet. Det innebär att fritidshemmets uppdrag att komplettera skolan har blivit tydligare.

Fritidspedagogernas examen är avsedd för arbete i fritidshem. Det kan framstå som otillfredsställande att de trots sin examen inte längre anses behöriga att leda och ansvara för undervisningen. Den bristande behörighet som följer med den nya regleringen hänger dock samman med att det tidigare inte ställdes krav på undervisning i fritidshemmet. Att det inte har ställts sådana krav är ett av motiven till regeringens bedömning att det är lärare eller förskollärare med en inriktning mot arbete i fritidshem som i fortsättningen ska bedriva och ansvara för undervisningen (prop. 2009/10:89, bet. 2009/10:UbU16, rskr. 2009/10:248).

Den information som nu finns tillgänglig tyder dock på att det kommer att ta mycket lång tid innan det finns tillräckligt många såväl legitimerade som behöriga lärare i fritidshemmen. Därför föreslås att fritidspedagoger ska få bedriva undervisningen och ansvara för den undervisning de bedriver i fritidshemmet trots att de inte är legitimerade och behöriga.

Skolinspektionen påpekar att det finns en risk att bedömningen av vad som ska anses vara motsvarande högskoleutbildning kan komma att skifta. Regeringen anser dock att det inte är nödvändigt med en mer detaljerad reglering på denna punkt. Med motsvarande högskoleutbildning avses en högskoleutbildning som inte lett till en examen som fritidspedagog, men som trots det är inriktad enbart mot arbete i fritidshem. En sådan utbildning kan vara en äldre utbildning som lett till en barn- och ungdomspedagogisk examen eller en lärarexamen med inriktning mot enbart fritidshem.

I skollagen finns endast ett fåtal undantag från legitimationskravet. Genom den förändring som föreslås nu ska även fritidspedagoger undantas från kravet på legitimation. *Läraryrket* och *Härnösands kommun* anser att fritidspedagogerna också ska ha möjlighet att få legitimation. Regeringens bedömning är liksom tidigare i propositionen Legitimation för lärare och förskollärare (prop. 2010/11:20) att det bara är lärare och förskollärare som ska omfattas av legitimationskravet.

11 Lärare och förskollärare med yrkeserfarenhet utanför skolväsendet

Regeringens förslag: Kraven i skollagen på att ha genomfört en introduktionsperiod och på lämplighet att bedriva undervisning för att legitimation ska meddelas ska inte gälla lärare eller förskollärare som före den 1 juli 2011 har avlagt behörighetsgivande examen eller har fått ett behörighetsbevis av Högskoleverket och som har arbetat sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande i en eller flera anställningar där arbetsuppgifterna liknar undervisning inom skolväsendet. Yttrandet eller intyget över tjänstgöringen ska i sådant fall ha utfärdats av arbetsgivaren.

Förslaget i promemorian den 30 november 2012 överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. *Statens skolverk* anser dock att det kan uppstå betydande svårigheter att dra gränsen för vilken yrkespraktik från utbildning som bedrivs utanför skolväsendet som ska kunna omfattas av regleringen. *Läraryrket* välkomnar förslaget, men anser att det enklaste vore om musik- och kulturskolan och folkhögskolan kunde införlivas under legitimationskravet. *Lärarnas Riksförbund* bejakar förslaget, men menar att det bör preciseras vilka liknande undervisningsformer det rör sig om.

Skälen för regeringens förslag: Regeringens mål med legitimationssystemet är att alla elever och barn i skola och förskola ska undervisas av väl kvalificerade och lämpliga lärare och förskollärare. Legitimationssystemet ska vara en garanti inte bara för att lärare har rätt utbildning utan att de även i övrigt har de förmågor och den lämplighet som krävs för läraryrket. För legitimation som lärare eller förskollärare krävs därför förutom behörighetsgivande examen även en introduktionsperiod som enligt huvudregeln ska omfatta minst ett läsår eller motsvarande på heltid inom undervisning som i huvudsak svarar mot examen samt att läraren i övrigt är lämplig att bedriva undervisning (2 kap. 16 § skollagen [2010:800]).

Kraven på introduktionsperiod och lämplighet gäller under en övergångsperiod inte lärare eller förskollärare som före den 1 juli 2011 har avlagt behörighetsgivande examen eller har fått ett behörighetsbevis av Högskoleverket och som har arbetat sammanlagt minst ett läsår eller

Prop. 2012/13:187 motsvarande i en eller flera anställningar som lärare eller förskollärare (34 § lagen [2010:801] om införande av skollagen).

De anställningar som avses är anställningar som lärare eller förskollärare inom skolväsendet.

Det finns emellertid lärare och förskollärare med behörighetsgivande examen som har yrkespraktik från utbildning som bedrivs utanför skolväsendet. De kan exempelvis direkt efter sin examen ha valt att arbeta som lärare inom musik- och kulturskolan eller folkhögskolan. Det kan också vara fråga om lärare eller förskollärare som varit yrkesverksamma inom särskild undervisning eller motsvarande. Med särskild undervisning eller motsvarande avses undervisning eller utbildning som anordnas på sjukhus eller en motsvarande institution (24 kap. 16 och 17 §§ skollagen). *Läraryrket* anser att det enklaste vore om musik- och kulturskolan och folkhögskolan kunde införlivas under legitimationskravet. *Skolverket* anser att det kan vara svårt att dra gränsen för vilken yrkespraktik som ska omfattas av regleringen och *Lärarnas Riksförbund* anser att det behövs preciseringar. Regeringen bedömer dock att det inte är aktuellt att införliva ytterligare verksamheter under legitimationskravet. En lärar- eller förskollärarexamen bör även i fortsättningen vara ett villkor för legitimation. Det är inte heller lämpligt eller möjligt att i lagtext närmare precisera vilka arbetsuppgifter som liknar undervisning inom skolväsendet som det kan vara fråga om. Det måste bedömas i varje enskilt fall.

Regeringen anser att det är väsentligt att skolväsendet kan tillvarata välutbildade lärare och förskollärare. Därför bör även lärare och förskollärare som före den 1 juli 2011 har avlagt behörighetsgivande examen eller har fått ett behörighetsbevis av Högskoleverket och som har arbetat sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande i en eller flera anställningar där arbetsuppgifterna liknar undervisning inom skolväsendet undantas från kraven på att ha genomfört en introduktionsperiod samt på lämplighet att bedriva undervisning enligt skollagens bestämmelse. Yttrandet eller intyget över tjänstgöringen ska i sådant fall ha utfärdats av arbetsgivaren.

12 Modersmålsundervisning

Regeringens bedömning: Lärare i ämnet modersmål bör även fortsättningsvis kunna undantas från kraven på legitimation och behörighet under vissa förutsättningar. Bestämmelserna om behörighet för modersmållärare bör därför inte ändras. De åtgärder som regeringen vidtar bedöms bidra till förbättrade förutsättningar för barn och unga inom utbildningen, vilket utgör steg i att förstärka modersmålsundervisningen generellt men också specifikt för romer.

Bedömningen i promemorian den 30 november 2012 överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser framför att de har förståelse för bedömningen i promemorian och ställer sig därmed bakom för-

slaget. *Sveriges Kommuner och Landsting* samt *Hultsfreds och Malmö kommuner* är helt och hållet positiva till bedömningen. *Lärarnas Riksförbund* framför att en utredning bör tillsättas med uppdrag att ta fram en tidplan för införande av krav på legitimation även för modersmållärare. *Statens skolverk* ställer sig bakom bedömningen, men anser att modersmållärare på sikt bör ha samma krav på legitimation som andra lärarkategorier. *Universitetskanslersämbetet* framför att det, efter en övergångsperiod, ska krävas legitimation för undervisning i nationellt minoritetsspråk som modersmål. *Läraryrket* framför att det kan se praktiskt på frågan, men menar att regeringen har ett ansvar för att det inrättas modersmållärarutbildningar i landet, t.ex. genom ett utökat internationellt distanssamarbete mellan olika universitet. *Diskrimineringsombudsmannen (DO)* avvisar att modersmållärare på obestämd tid kommer att kunna undantas från kravet på legitimation. DO anser att lärare i modersmål i stället under en övergångsperiod och i kombination med aktiva åtgärder för att utbilda modersmållärare och lärare i de nationella minoritetsspråken ges dispens från legitimationskraven. *Sverigefinska Riksförbundet* ser en stor risk för negativa följder om legitimationskravet för lärare inte blir obligatoriskt för lärare i nationella minoritetsspråk och andra modersmål.

Skälen för regeringens bedömning

Riksdagens tillkännagivande

I samband med riksdagens behandling av regeringens skrivelse En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032 (skr. 2011/12:56) tillkännagav riksdagen att den anser att regeringen bör överväga att återkomma till riksdagen med förslag på åtgärder för att förstärka modersmålsundervisningen generellt men också specifikt för romer (bet. 2011/12:KU17 s. 59 f., rskr. 2011/12:227).

Möjligheten att göra avsteg från kravet på legitimation ska finnas kvar

Av skollagen (2010:800) framgår att lärare som ska undervisa i modersmål under vissa förutsättningar får anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning, även om läraren inte har legitimation. Detta gäller enbart om det saknas sökande som har legitimation, den sökande har tillräcklig kompetens och det finns skäl att anta att den sökande är lämplig att bedriva undervisningen (2 kap. 20 §). Bestämmelsen ska tillämpas från och med den 1 december 2013.

Av förarbetena till bestämmelsen framgår att det är önskvärt att huvudmännen anstränger sig för att anställa modersmållärare med rätt utbildning och att det dessutom är önskvärt att modersmållärare med rätt utbildning ansöker om legitimation. Regeringen betonade också att om det inte finns något särskilt skäl med hänsyn till eleverna så har en legitimerad modersmållärare alltid företräde framför en modersmållärare som saknar lärarutbildning och legitimation (prop. 2010/11:20).

Statistiken över lärare i modersmål för läsåret 2008/09 visar att 51 procent av de personer som undervisade i modersmål inte hade en pedagogisk högskoleexamen. Statistiken för läsåret 2011/12 visar att denna siffra har ökat till 55,7 procent (www.skolverket.se).

Mot denna bakgrund bedömer regeringen att det fortfarande bör finnas möjlighet för huvudmännen att, när det är nödvändigt, göra avsteg från huvudregeln att även lärare i modersmål ska vara legitimerade och behöriga. *DO* och *Sverigefinska Riksförbundet* anser att detta får negativa följder. *Skolverket* menar att modersmållärare på sikt bör ha samma krav på legitimation som andra lärarkategorier och *Universitetskanslersämbetet* framför att det, efter en övergångsperiod, ska krävas legitimation för undervisning i nationellt minoritetsspråk som modersmål. Regeringen håller i princip med de nämnda remissinstanserna och anser att det är viktigt att huvudmännen i möjligaste mån använder sig av legitimerade och behöriga lärare för all undervisning, inklusive undervisning i ämnet modersmål. Elever som får undervisning i modersmål ska få en kvalitativt god undervisning så att de ges förutsättningar att nå de nationella kunskapskraven. Det är dock inte rimligt att ställa upp regler som huvudmännen inte har någon möjlighet att följa. Flera remissinstanser har också visat förståelse för ett sådant ställningstagande. *Lärarnas Riksförbund* anser att det bör tillsättas en utredning för att ta fram en tidplan för när legitimationskraven ska kunna tillämpas även på modersmållärare. Detta är dock för närvarande inte aktuellt. Regeringen bedömer i stället att ett antal andra insatser som rör modersmållärare och modersmålsundervisning ska prioriteras. Dessa insatser presenteras nedan.

Regeringens insatser

Personer som arbetar som lärare, men som inte har en lärarexamen, har möjlighet att ta del av regeringens satsning på vidareutbildning av obehöriga lärare enligt förordningen (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen (VAL, se avsnitt 6 och 8). Detta omfattar alla ämnen, alltså även modersmål och de nationella minoritetsspråken. Dessutom anges i budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1) att vissa universitet och högskolor bör ges särskilda åtaganden för att bygga upp och utveckla ämneslärarutbildning i de nationella minoritetsspråken (finska, samiska, meänkieli, romani chib och jiddish). När det gäller jiddish har Lunds universitet sedan tidigare ett särskilt åtagande, vilket kommer att vara oförändrat. *Läraryrket* och *DO* anser att regeringen bör se till att det finns utbildningar för modersmållärare och lärare i de nationella minoritetsspråken. Stockholms universitet har nyligen fått examenstillstånd för att bedriva ämneslärarutbildning i finska.

När det gäller undervisning för romer har regeringen uppdragit åt *Skolverket* att ansvara för genomförandet av vissa åtgärder som har aviserats i skrivelsen En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032. Åtgärderna består av utbildning av s.k. brobyggare, ytterligare lärverktyg på romani chib och insatser som ska bidra till att romska barns och elevers situation förbättras i förskola, förskoleklass, grundskola och gymnasieskola (A2012/1387/DISK). Av skrivelsen och budgetpropositionen för 2013 framgår vidare att regeringen avser att ge Statens skolinspektion i uppdrag att granska hur vissa skolor för romska

elever uppfyller skollagens krav när det gäller skolplikt, undervisning – bl.a. undervisning i modersmål – och rätten till särskilt stöd. Prop. 2012/13:187

Dessa satsningar innebär att det kommer att skapas förutsättningar för att förbättra undervisningen för romska elever. Resultatet av satsningarna kan också utgöra ett underlag för eventuella överväganden som rör andra grupper av elever som har rätt till undervisning i ämnet modersmål.

13 Ikraftträdande

Regeringens förslag: Lagändringarna ska i huvudsak träda i kraft den 1 december 2013.

Förslagen i promemoriorna den 30 november 2012 och den 5 april 2013 överensstämmer i delvis med regeringens förslag. I promemorian föreslås inget ikraftträdande den 2 december 2013.

Remissinstanserna: *Förvaltningsrätten i Stockholm* har framfört önskemål om att lagändringarna ska kunna tillämpas innan de har trätt i kraft för att undvika dubbelansökningar till Statens skolverk.

Skälen för regeringens förslag: Huvuddelen av de föreslagna lagändringarna bör träda i kraft den 1 december 2013, vilket är den tidpunkt då bestämmelserna om legitimation ska börja tillämpas. Den föreslagna ändringen i 3 kap. 16 § skollagen (2010:800) bör dock träda i kraft den 2 december 2013 eftersom en tidigare beslutad ändring i den paragrafen träder i kraft den 1 december 2013, se lagen (2012:493) om ändring i skollagen. Det finns ingen anledning att införa några särskilda övergångsbestämmelser. De nya bestämmelserna blir tillämpliga i de ärenden som Skolverket inte hunnit avgöra före tidpunkten för ikraftträdandet. Bestämmelserna i förvaltningslagen (1986:223) om omprövning innebär också en skyldighet för myndigheten att med anledning av de nya reglerna ompröva de beslut som den fattat före den 1 december 2013, om det kan ske snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part.

14 Hävande av riksdagsbindning

Regeringens förslag: Riksdagens tidigare ställningstagande om statligt stöd till kompletterande utbildningar ska inte längre gälla.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen föreslog i propositionen Vissa skolfrågor m.m. (prop. 1998/99:110) att riksdagen skulle godkänna vad regeringen föreslog om statligt stöd till kompletterande utbildningar. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 1999/2000:UbU5, rskr. 1999/2000:15). I propositionen angav regeringen bl.a. följande. Utbildningar vid fristående skolor på gymnasial nivå eller fristående utbildningar som har gymnasieskola eller viss yrkeserfarenhet

Prop. 2012/13:187 som antagningskrav ska kunna ställas under statlig tillsyn. Benämningen ändras från kompletterande skolor till kompletterande utbildningar. En kompletterande utbildning ska efter ansökan från skolan

- kunna ställas under statlig tillsyn,
- kunna ställas under statlig tillsyn och vara berättigad till studiestöd om den kan anses vara värdefull från nationell synpunkt, eller
- kunna ställas under statlig tillsyn och vara berättigad till studiestöd och statsbidrag om den är särskilt värdefull från nationell synpunkt.

Vidare angav regeringen bl.a. följande. Statens skolverk ska efter ansökan av en skola kunna ge statligt stöd till en kompletterande utbildning i form av statlig tillsyn och statsbidrag. Beslut om tidpunkter för ansökan och beslut om statsbidrag bör fattas av regeringen eller den myndighet regeringen beslutar. Ansökningar om enbart statlig tillsyn kan lämnas kontinuerligt under året. Om huvudmannen för utbildningen inte fullgör sina skyldigheter, kan beslutet om tillsyn och statsbidrag återkallas.

De aktuella utbildningarna regleras sedan 2000 i förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar. Som en följd av en översyn av myndighetsstrukturen på skolområdet (prop. 2007/08:50, bet. 2007/08:UbU13, rskr. 2007/08:161) och införandet av yrkeshögskolan administreras utbildningarna sedan 2009 av Myndigheten för yrkeshögskolan. Myndigheten har under 2010 utrett de kompletterande utbildningarna och Utbildningsdepartementet har under 2011 remitterat en promemoria där det bl.a. föreslås att förordningen om statligt stöd till kompletterande utbildningar ska upphävas och ersättas av en förordning om konst- och kulturutbildningar (U2011/3651/GV). För att möjliggöra nödvändiga moderniseringar av regelverket bör riksdagsbindningen om statligt stöd till kompletterande utbildningar hävas. Riksdagens tidigare ställningstagande på området bör alltså inte längre gälla.

15 Konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslagen och bedömningarna beräknas inte få några ekonomiska konsekvenser för huvudmännen.

Förslagen och bedömningarna kan få konsekvenser för staten då de kan medföra en ökning av antalet ansökningar om behörighet hos Statens skolverk.

Förslagen och bedömningarna får inga konsekvenser för jämställdheten eller för de bestämmelser som rör yrkeskvalifikationer inom den Europeiska unionen (EU).

Bedömningarna i promemoriorna den 30 november 2012 och den 5 april 2013 överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker i huvudsak bedömningarna eller har inte yttrat sig i frågan. *Regelrådet* anser att konsekvensutredningen i promemorian den 5 april 2013 är bristfällig i fråga om ekonomiska konsekvenser och hur förslagen kan komma att påverka konkurrensförhållanden mellan företagen. *Regelrådet* saknar

även en redovisning av om det finns några alternativa lösningar för att uppnå önskat syfte. *Friskolornas riksförbund* samt *Sveriges Kommuner och Landsting* menar att förslagen kommer att ge ökade kostnader i form av utbildningskostnader för huvudmännen eller den enskilde. Även *Statens skolverk* pekar på ökade kostnader.

Skälen för regeringens bedömning: De förslag och bedömningar som presenteras i denna proposition beräknas inte få sådana ekonomiska konsekvenser att ytterligare medel behöver avsättas. Förslagen och bedömningarna är huvudsakligen av sådan karaktär att de underlättar för huvudmännen att följa kraven i skollagen (2010:800) på att använda behöriga lärare utan att det medför krav på t.ex. fortbildning av lärare. *Friskolornas riksförbund* samt *Sveriges Kommuner och Landsting* framhåller i sina remissyttranden att eventuell vidareutbildning av lärare som saknar en behörighetsgivande examen kan medföra kostnader för huvudmännen eller den enskilde som önskar gå sådan utbildning. Regeringen bedömer till skillnad från dessa remissinstanser att förslagen och bedömningarna i stället kommer att innebära minskade utbildningskostnader i och med att vissa lärare och förskollärare undantas från kravet på behörighetsgivande utbildning för att tilldelas behörighet. Vidare menar regeringen att de utbildningskostnader som kan uppstå inte kan hänföras till den nu föreslagna eller aviserade regleringen. Förslagen och bedömningarna bedöms inte få några ekonomiska konsekvenser för huvudmännen. Förslagen och bedömningarna bedöms i övrigt underlätta möjligheten för både kommunala och fristående huvudmän att följa skollagen och förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (behörighetsförordningen). Det bör nämnas att några beräkningar av omfattningen av behoven av utbildning inte är möjliga att göra, eftersom det inte finns någon statistik över hur många lärare som saknar en behörighetsgivande examen. Staten bidrar dock ekonomiskt till en ökad andel legitimerade och behöriga lärare genom att t.ex. tillhandahålla olika typer av vidareutbildningar.

Skolverket påpekar i sitt remissyttrande att förslaget i promemorian den 5 april 2013 kan komma att innebära ökade kostnader eftersom det är troligt att många av de lärare och förskollärare som redan har ansökt om legitimation och fått avslag kommer att begära omprövning. Vidare anger myndigheten att det inte framgår av promemorian om handläggningen av dessa ärenden ska avgiftsfinansieras eller inte. Regeringen anser att omprövningar som är en konsekvens av ändrade regler inte ska avgiftsfinansieras. Regeringen delar dock *Skolverkets* bedömning att förslagen kan innebära en ökning av handlägningsärenden för myndigheten. Regeringen bedömer dock att de administrativa kostnader som ökningen föranleder kan hanteras genom att tidigare avsatta medel omfördelas inom de nuvarande ekonomiska ramarna.

Antalet överklaganden till allmän förvaltningsdomstol kan också komma att öka, eftersom överklaganden kan göras på nya grunder. Regeringen bedömer dock detta som marginellt och att eventuella kostnadsökningar för domstolarna ryms inom befintliga ramar.

När det gäller regeringens särskilda satsning på ämneslärarutbildning i nationella minoritetsspråk har särskilda medel avsatts efter förslag i budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1).

Prop. 2012/13:187 Förslagen och bedömningarna får inga konsekvenser för jämställdheten då samtliga förslag och bedömningar gäller både män och kvinnor under samma förutsättningar.

Förslagen och bedömningarna får heller inga konsekvenser i förhållande till EU:s regelverk, t.ex. yrkeskvalifikationsdirektivet.

Regelrådet har beretts tillfälle att yttra sig över förslagen i de båda promemorior som ligger till grund för denna proposition. Regelrådet avstår från att yttra sig över promemorian den 30 november 2012 med motiveringen att förslaget bedöms ha begränsade effekter för företaget.

Rådet tillstyrker förslaget i promemorian den 5 april och bedömer att ett genomförande av förslaget medför begränsade administrativa kostnader för företaget. Rådet anser dock att konsekvensutredningen är bristfällig. Det menar att det inte råder något tvivel om att förslaget kan leda till kostnadsbesparingar, men saknar en beskrivning eller analys av de besparingar som ett genomförande av förslaget kan ge upphov till. Rådet framför också att det saknas en beskrivning av i vilken utsträckning konkurrensförhållanden mellan företag kan komma att påverkas. Därutöver saknar rådet en redovisning av om det finns alternativa lösningar för att uppnå önskat syfte.

Konsekvenserna av förslagen och bedömningarna bedöms sammantaget vara sådana att de underlättar såväl ekonomiskt som i övrigt när det gäller möjligheten för både kommunala och fristående huvudmän att följa skollagen och behörighetsförordningen. Förslagen och bedömningarna innebär inte någon inskränkning av den kommunala självstyrelsen då det är huvudmannen som väljer om de aviserade undantagen från legitimations- och behörighetskrav ska tillämpas i verksamheten. Någon beräkning av eventuella minskade kostnader för utbildning låter sig emellertid inte göras eftersom det för närvarande inte finns några uppgifter att tillgå, vare sig på nationell nivå eller på skolnivå, som visar andelen behöriga lärare hos olika huvudmän och i olika skolformer, årskurser och ämnen. Av samma skäl kan det endast konstateras att huvudmän som väljer att använda sig av legitimerade och behöriga lärare, trots möjligheterna att göra undantag, kan vara mer attraktiva än andra och därmed få konkurrensfördelar. Detta är dock en prioritering som huvudmännen får ta ställning till. När det gäller alternativa lösningar framförs i promemorian den 5 april 2013 att det för att kunna lösa uppkomna problem är nödvändigt med regeländringar. Regeringen gör samma bedömning. För att t.ex. kunna göra avsteg från skollagens krav på legitimation och behörighet är det nödvändigt med övergångsregler som medger den möjligheten.

16.1 Förslaget till lag om ändring i skollagen
(2010:800)**2 kap.**

13 § Endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om *vad* som krävs för att vara behörig att bedriva viss undervisning i skolväsendet.

Regeringen får även meddela föreskrifter om undantag från kraven på legitimation och behörighet för sådana speciallärare och specialpedagoger som är anställda som lärare i grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan eller särskild utbildning för vuxna.

Paragrafen innehåller huvudregeln för vem som får undervisa i skolväsendet. Det får endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig att bedriva viss undervisning.

I *andra stycket* finns det ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vilken utbildning som krävs för att vara behörig att bedriva viss undervisning i skolväsendet. Sådana föreskrifter finns i förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare. Ändringen innebär att bemyndigandet utvidgas på så sätt att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer även får meddela föreskrifter om andra villkor för behörigheten än just utbildning. Det kan t.ex. vara fråga om att i stället för viss utbildning kräva att personen tidigare har undervisat under minst en viss tid, eller att förutom särskild utbildning även kräva viss tidigare tjänstgöring inom skolväsendet. Det kan dock även bli aktuellt att ställa upp andra typer av villkor, t.ex. krav på lämplighet.

Tredje stycket är nytt och innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om undantag från kraven på legitimation och behörighet för sådana speciallärare och specialpedagoger som är anställda som lärare i grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan eller särskild utbildning för vuxna. Genom det nya bemyndigandet blir det möjligt för regeringen att föreskriva att även vissa speciallärare och specialpedagoger som saknar legitimation och behörighet ska få bedriva undervisning inom t.ex. delar av de nämnda skolformerna. Det kan exempelvis vara fråga om speciallärare som inte uppfyller högskoleförordningens (1993:100) krav på fullgjorda kursfordringar och avlagd grundlära-, ämnelära-, yrkeslära-, förskollära- eller motsvarande äldre examen, men som tidigare var behöriga att antas till utbildning av lärare för särskolans träningskola på speciallärareslinjen (utbildningsgren tre).

Paragrafen behandlas i avsnitten 4 och 7.

15 § En legitimerad lärare eller förskollärare har ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver.

Detsamma gäller *en lärare som är undantagen från krav på legitimation enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 13 § tredje stycket och den som bedriver undervisning i fall som avses i 17 § och 18 § andra stycket 1–3.*

Av paragrafen framgår att legitimerade lärare och förskollärare samt vissa andra lärare har ett individuellt ansvar för den undervisning de bedriver.

Av *andra stycket* framgår vilka andra lärare än de som har legitimation som har individuellt ansvar för undervisningen. Ändringen innebär att även en sådan speciallärare och specialpedagog som regeringen med stöd av bemyndigandet i 13 § tredje stycket har undantagit från kravet på legitimation ska ha ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver. Stycket har, med viss språklig justering, formulerats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Paragrafen behandlas i avsnitt 7.

16 § Statens skolverk ska efter ansökan meddela legitimation till en lärare eller förskollärare som

1. har behörighetsgivande examen,
2. med tillfredsställande resultat har genomfört en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid inom undervisning som i huvudsak svarar mot examen, och
3. i övrigt är lämplig att bedriva undervisning.

Introduktionsperioden enligt första stycket 2 ska i stället vara en termin eller motsvarande på heltid om läraren

1. har en examen på forskarnivå eller motsvarande utländsk examen, och
2. har undervisat som lärare vid ett universitet, vid en högskola, inom skolväsendet eller inom motsvarande utbildning i Sverige eller i ett annat land.

Skolverket ska efter *en ansökan som avses i första stycket eller en ny ansökan* komplettera en lärares eller förskollärares legitimation med behörighet *utöver behörighet som följer av en examen som anges i första stycket 1*, om han eller hon med tillfredsställande resultat *har gått ytterligare behörighetsgrundande utbildning. Detta gäller oavsett när utbildningen har slutförts. På motsvarande sätt ska Skolverket komplettera legitimationen med ytterligare behörighet om läraren eller förskolläraren på annan grund ska anses ha sådan behörighet.*

Lärares eller förskollärares behörighet att bedriva undervisning i skolväsendet ska anges på legitimationen.

I paragrafen anges villkor för att Statens skolverk ska meddela eller komplettera en legitimation till en lärare eller förskollärare.

Av ändringen i *tredje stycket* framgår att Skolverkets prövning efter ansökan kan avse även ytterligare behörighetsgivande utbildning som läraren eller förskolläraren har slutfört med tillfredsställande resultat. Med ytterligare behörighetsgivande utbildning avses alla typer av utbildning som ger läraren eller förskolläraren behörighet att undervisa i ämnen, årskurser och skolformer utöver vad som följer av den examen som avses i första stycket 1. Utbildningen kan ha slutförts före, samtidigt med eller efter den behörighetsgivande examen. Ansökan kan även avse ytterligare behörighet på annan grund än utbildning. Härmed avses sådan behörighet som kan följa av föreskrifter som meddelats med stöd av bemyndigandena i 13 §. En ansökan om att ytterligare behörighet, baserad på kompletterande utbildning eller annan grund, ska anges på legiti-

mationen kan ingå i en ansökan om legitimation enligt första stycket eller göras separat senare.

Av *fjärde stycket*, som är nytt, framgår att lärarens eller förskollärarens behörighet att bedriva undervisning i skolväsendet ska anges på legitimationen. Detta framgår i dag av 4 kap. 10 § förordningen om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare. Avsikten med ändringen är att reglera frågan tydligt i lag. Någon ändring i sak är inte avsedd. På legitimationen ska anges både den behörighet som följer av examen och eventuell ytterligare behörighet.

I förhållande till lagförslaget i lagrådsremissen har, till följd av synpunkter från *Lagrådet*, bestämmelserna i paragrafen förtydligats och till viss del flyttats till 16 b §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9.

16 b § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om introduktionsperioden och lämplighetsprövningen enligt 16 § första stycket 2 och 3.

Regeringen får meddela föreskrifter om att legitimation får meddelas trots att kraven i 16 § första eller andra stycket inte är uppfyllda när det gäller lärare eller förskollärare med lång erfarenhet av undervisning i skolväsendet, lärare som bedriver undervisning i dans, teater eller rörelse och drama samt lärare som genom en behörighetsförklaring är behöriga för ett visst slag av anställning. En sådan legitimation får kompletteras med behörighet enligt 16 § tredje stycket.

Regeringen får meddela föreskrifter om avgifter i samband med ansökan om legitimation och komplettering av legitimation.

Paragrafen innehåller bemyndiganden när det gäller den introduktionsperiod och lämplighetsprövning som regleras i 16 § första stycket samt avgifter i samband med ansökan om legitimation och komplettering av legitimation.

I *andra stycket*, som är nytt, finns ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om att legitimation får meddelas trots att kraven för legitimation i 16 § inte är uppfyllda när det gäller lärare eller förskollärare med lång erfarenhet av undervisning i skolväsendet, lärare som bedriver undervisning i dans, teater eller rörelse och drama samt lärare som genom en behörighetsförklaring är behöriga för ett visst slag av anställning. Bestämmelser om behörighetsförklaringar fanns i den numera upphävda skolförordningen (1971:235). Regeringen får alltså med stöd av bemyndigandet föreskriva att de angivna typerna av lärare ska kunna legitimeras även om de t.ex. inte med tillfredsställande resultat har genomfört en introduktionsperiod. Stycket har formulerats i enlighet med *Lagrådets* förslag. I förhållande till lagförslaget i lagrådsremissen har det vidare lagts till en bestämmelse om att en sådan legitimation som avses i stycket får kompletteras med behörighet enligt 16 § tredje stycket.

Paragrafen behandlas i avsnitten 5 och 8.

17 § Lärare som inte uppfyller kraven i 13 § får trots det bedriva

1. annan undervisning på ett främmande språk än språkundervisning,
2. undervisning i fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning, och
3. undervisning i fritidshem.

Lärare som avses i första stycket 1 ska för att få undervisa ha en utländsk lärarutbildning som motsvarar en svensk lärarexamen och ha kompetens att undervisa på det främmande språket.

Lärare som avses i första stycket 3 ska för att få undervisa ha en svensk eller utländsk högskoleutbildning som är avsedd för arbete som fritidspedagog eller motsvarande.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka språk och särskilda pedagogiska inriktningar som avses i första stycket 1 och 2.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att lärare som inte är legitimerade och behöriga enligt 13 § ändå får bedriva viss undervisning.

Av första stycket tredje punkten, som är ny, framgår att paragrafen även omfattar undervisning i fritidshem. En huvudman får således för undervisning i fritidshem använda en lärare som inte uppfyller kraven i 13 § på legitimation och behörighet att bedriva undervisningen. En förutsättning är dock att läraren uppfyller kravet på utbildning i det nya tredje stycket. Att en lärare som ska undervisa enligt förevarande paragraf får anställas utan tidsbegränsning följer av 20 § tredje stycket. Av 15 § andra stycket framgår att läraren har ansvar för undervisningen.

I ett nytt tredje stycke anges vilken utbildning en lärare måste ha för att få undervisa i fritidshem enligt förevarande paragraf trots att han eller hon inte är legitimerad och behörig enligt 13 §. För att få bedriva undervisningen ska en sådan lärare ha en svensk eller utländsk högskoleutbildning som är avsedd för arbete som fritidspedagog eller motsvarande. Med uttrycket motsvarande avses en högskoleutbildning som inte har lett till en examen som fritidspedagog, men som trots det är inriktad enbart mot arbete i fritidshem. En sådan utbildning kan vara en äldre utbildning som lett till en barn- och ungdomspedagogisk examen eller en lärarexamen med inriktning mot enbart fritidshem.

Fjärde stycket motsvarar i huvudsak paragrafens nuvarande tredje stycke. Stycket har endast ändrats redaktionellt.

Paragrafen behandlas i avsnitt 10.

20 § Endast den som har legitimation får anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

Den som inte har legitimation som lärare får dock anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning, om han eller hon ska undervisa i modersmål eller i ett yrkesämne i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå, eller individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning. Detta gäller bara om

1. det saknas sökande som har legitimation,
2. den sökande har tillräcklig kompetens för att undervisa i det aktuella ämnet eller på den aktuella kursen, och
3. det finns skäl att anta att den sökande är lämplig att bedriva undervisningen.

Även en lärare som är undantagen från krav på legitimation enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 13 § tredje stycket och den som ska bedriva undervisning som avses i 17 § får anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

I paragrafen behandlas vilka personer som får anställas som lärare eller förskollärare utan tidsbegränsning.

Av tredje stycket framgår att även lärare som saknar legitimation och behörighet men som bedriver annan undervisning på ett främmande språk än språkundervisning eller undervisning i fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning får anställas utan tidsbegränsning. Stycket ändras på så sätt att sådana speciallärare och specialpedagoger som anges i 13 § tredje stycket också omfattas av bestämmelsen. Om regeringen med stöd av bemyndigandet i 13 § tredje stycket har föreskrivit om undantag från kraven i första stycket samma paragraf, får alltså även sådana speciallärare och specialpedagoger som är anställda som lärare i grundsärskolan, specialskolan, gymnasiesärskolan eller särskild utbildning för vuxna anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning trots att de saknar legitimation. Stycket har, med viss språklig justering, formulerats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Paragrafen behandlas i avsnitt 7.

3 kap.

16 § Betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas.

Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Kan dessa inte enas ska betyget beslutas av den legitimerade läraren under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vem som beslutar betyg när mer än en lärare bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från andra stycket för lärare som saknar legitimation.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vem eller vilka som ska besluta om betyg.

I fjärde stycket finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att, när det gäller lärare som saknar legitimation och är anställda utan tidsbegränsning för att bedriva sådan undervisning som avses i 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket, meddela föreskrifter om undantag från det som anges i förevarande paragrafs andra stycke om vem som ska besluta betyg när läraren eller lärarna saknar legitimation. Ändringen innebär att bemyndigandet förenklas så att det omfattar alla lärare som saknar legitimation. Regeringen kan med stöd av bemyndigandet meddela föreskrifter om att även sådana speciallärare och specialpedagoger som är anställda som lärare i grundsärskolan, specialskolan, gymnasiesärskolan eller särskild utbildning för vuxna och som saknar legitimation är behöriga att självständigt besluta om betyg.

Paragrafen behandlas i avsnitt 7.

28 kap.

3 § Beslut av Statens skolverk får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol om beslutet gäller

1. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §,

2. avslag på en ansökan om lärar- eller förskollärlärligitation enligt 2 kap. 16 § *eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 2 kap. 16 b § andra stycket*, eller

3. avslag på en ansökan om komplettering av legitimation enligt 2 kap. 16 §.

I paragrafen regleras vilka beslut av Skolverket som får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Paragrafen ändras på så sätt att det i *andra punkten* läggs till en möjlighet att överklaga även Skolverkets beslut om avslag på en ansökan om lärar- eller förskollärlärligitation enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 2 kap. 16 b § andra stycket. Ändringen är en följd av *Lagrådets* bedömning att vissa bestämmelser i lagrådsremissens lagförslag när det gäller 2 kap. 16 § kan placeras på annan plats i lagen.

Paragrafen behandlas i avsnitten 5 och 8.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 1 december 2013 i fråga om 2 kap. 13, 15, 16, 16 b, 17 och 20 §§ och 28 kap. 3 § samt i övrigt den 2 december 2013.

Föreslagna lagändringar träder i kraft den 1 december 2013 i fråga om 2 kap. 13, 15, 16, 16 b, 17 och 20 §§ och 28 kap. 3 § samt i övrigt den 2 december 2013.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 13.

16.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)

33 § I fråga om lärare eller förskollärare som saknar legitimation för att bedriva undervisning i skolväsendet och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 tillämpas under tiden för anställningen 2 kap. 3 § första och andra styckena eller 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag i stället för 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015 *eller, när det gäller undervisning i grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan eller särskild utbildning för vuxna, längst till utgången av juni 2018*.

Lärare som saknar legitimation för att besluta om betyg enligt 3 kap. 16 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 *är* under tiden för anställningen behöriga att besluta om betyg, dock längst till utgången av juni 2015 *eller, när det gäller betyg i grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan eller särskild utbildning för vuxna, längst till utgången av juni 2018*.

Första stycket gäller inte lärare som avses i 2 kap. 17 § i den nya skollagen och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning som lärare för att bedriva sådan undervisning som avses i samma paragraf. I fråga om *en* lärare som avses i 2 kap. 17 § första stycket 1 *eller* 3 i den nya skollagen gäller detta dock bara om han eller hon uppfyller kraven i andra *eller tredje* stycket samma paragraf.

Andra stycket gäller inte lärare som har ingått avtal om anställning utan tidsbegränsning före den 1 juli 2011 för att bedriva sådan undervisning som avses i 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket i den nya skollagen.

Paragrafen innehåller övergångsbestämmelser för lärare och förskollärare som saknar legitimation för att bedriva undervisning i skolväsendet. Av 3 § framgår att med uttrycket ”den nya skollagen” avses skollagen (2010:800).

Av *första stycket* framgår att lärare och förskollärare som saknar legitimation för att bedriva undervisning i skolväsendet under en övergångsperiod ska få användas under pågående anställning i samma omfattning som gällde enligt 1985 års skollag. Detta gäller lärare och förskollärare som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011.

Ändringen innebär att rätten för icke legitimerade lärare eller förskollärare att bedriva undervisning i vissa skolformer, nämligen grundsärskolan, specialskolan, gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna, förlängs till utgången av juni 2018, dock endast så länge den aktuella anställningen består. För undervisning inom övriga skolväsendet gäller fortfarande att icke legitimerade lärare eller förskollärare som längst får bedriva undervisning till utgången av juni 2015.

I *andra stycket* föreskrivs att lärare som saknar legitimation för att besluta om betyg enligt 3 kap. 16 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 under tiden för anställningen ska vara behöriga att självständigt besluta om betyg, dock längst till utgången av juni 2015. Även detta gäller lärare och förskollärare som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011. Ändringen innebär att icke legitimerade lärare ska vara behöriga att självständigt besluta om betyg i grundsärskolan, specialskolan, gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna till utgången av juni 2018, dock endast så länge den aktuella anställningen består. För övriga skolformer gäller att icke legitimerade lärare är behöriga att självständigt besluta om betyg längst till juni 2015.

Av *tredje stycket* framgår att paragrafens första stycke inte gäller sådana lärare som avses i 2 kap. 17 § i den nya skollagen, dvs. lärare som inte uppfyller kraven i 2 kap. 13 § samma lag och som bedriver annan undervisning på ett främmande språk än språkundervisning eller som undervisar i fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning, och som ingått avtal om anställning före den 1 juli 2011.

Ändringen innebär att hänvisningarna till 2 kap. 17 § i den nya skollagen nu även avser de kompletteringar av paragrafen som föreslås i denna proposition avseende lärare som undervisar i fritidshem.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.

34 § Kraven i 2 kap. 16 § första stycket 2 och 3 i den nya skollagen gäller inte lärare eller förskollärare som

1. före den 1 juli 2011 har avlagt behörighetsgivande examen eller har fått ett behörighetsbevis av Högskoleverket, och

2. har arbetat sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande i en eller flera anställningar som lärare eller förskollärare *eller med arbetsuppgifter som liknar undervisning inom skolväsendet*.

En lärare eller förskollärare som avses i första stycket ska till en ansökan om legitimation foga ett yttrande eller intyg över *tjänstgöringen* enligt samma stycke 2. Yttrandet eller intyget ska ha utfärdats av huvudmannen eller av rektorn eller förskolechefen vid den eller de skolor eller förskolor där läraren eller förskollära-

Prop. 2012/13:187   ren har tjänstgjort *eller, om det är fråga om en anställning där arbetsuppgifterna liknar undervisning inom skolväsendet, av arbetsgivaren.*

I paragrafen finns bestämmelser om undantag från vissa av de krav som enligt 2 kap. 16 § första stycket i den nya skollagen ska vara uppfyllda för att Statens skolverk ska meddela en legitimation. Kravet på att ha genomfört en introduktionsperiod samt lämplighetskravet gäller inte lärare eller förskollärare som före den 1 juli 2011 har avlagt behörighetsgivande examen eller har fått ett behörighetsbevis av Högskoleverket och som har arbetat under viss tid i en eller flera anställningar som lärare eller förskollärare.

Ändringen i *första stycket andra punkten* innebär att undantagsbestämmelsen kan bli tillämplig även i fall då lärare eller förskollärare haft vissa andra anställningar än som lärare eller förskollärare inom skolväsendet. En förutsättning är att det är fråga om anställningar där arbetsuppgifterna liknar undervisning inom skolväsendet. Anställningarna bör innefatta en stor andel undervisning i allmän bemärkelse för att arbetsuppgifterna ska anses likna undervisning inom skolväsendet. Som exempel på verksamheter där arbetsuppgifterna bör kunna anses likna undervisning inom skolväsendet kan nämnas musik- och kulturskola, folkhögskola samt universitet och högskola. Även lärare och förskollärare som har varit yrkesverksamma inom särskild undervisning eller motsvarande, dvs. undervisning eller utbildning som anordnas på sjukhus eller motsvarande institution (24 kap. 16 och 17 §§ i den nya skollagen), bör kunna komma i fråga. I övrigt får det prövas från fall till fall vilka anställningar som innefattar tillräckligt närliggande arbetsuppgifter.

Av *andra stycket* framgår att ett yttrande eller intyg över tjänstgöringen som avses i första stycket andra punkten ska fogas till en ansökan om legitimation. Yttrandet eller intyget ska ha utfärdats av huvudmannen eller av rektorn eller förskolechefen vid den eller de skolor eller förskolor där läraren eller förskolläraren har tjänstgjort. Ändringen innebär att yttrandet eller intyget, om det avser en anställning där arbetsuppgifterna liknar undervisning inom skolväsendet, ska utfärdas av arbetsgivaren.

Paragrafen behandlas i avsnitt 11.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 1 december 2013.

Föreslagna lagändringar träder i kraft den 1 december 2013.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 13.

Sammanfattning av promemorian Fritidspedagogers, speciallärares och specialpedagoger behörighet att undervisa (U2012/6626/S)

I remisspromemorian som tagits fram inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) presenteras förslag till ändrade bestämmelser i skollagen (2010:800) och lagen (2010:801) om införande av skollagen.

Skollagen ändras så att det tydligt framgår att en lärares eller förskollärares legitimation kan kompletteras med behörighet som följer av behörighetsgivande utbildning som slutförts före, samtidigt med eller efter lärarens eller förskollärares behörighetsgivande examen.

Den som har en svensk eller utländsk högskoleutbildning som är avsedd för arbete som fritidspedagog eller motsvarande föreslås genom en undantagsbestämmelse i skollagen få bedriva och ansvara för undervisningen i ett fritidshem trots att han eller hon inte är legitimerad och behörig för undervisningen enligt skollagen och förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare och utnämning till lektor (behörighetsförordningen).

Mot bakgrund av att det finns många lärare som saknar behörighet enligt behörighetsförordningen i grundsärskolan, gymnasiesärskolan, särskild utbildning för vuxna och specialskolan samt att rekryteringsläget är bekymmersamt i dessa skolformer föreslås ett antal nya övergångsbestämmelser som syftar till att underlätta situationen.

Den övergångsperiod, som för närvarande gäller längst till utgången av juni 2015, avseende krav på legitimation och behörighet för att få bedriva undervisning och självständigt få besluta om betyg i skolväsendet föreslås förlängas till och med den 30 juni 2018, när det gäller undervisning i grundsärskolan, gymnasiesärskolan, särskild utbildning för vuxna och specialskolan. Detta innebär att lärare eller förskollärare som saknar legitimation och behörighet och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011, under tiden för anställningen ska få fortsätta undervisa och självständigt besluta om betyg i de angivna skolformerna enligt bestämmelserna om bl.a. behörighet i 1985 års skollag.

Speciallärare och specialpedagoger som har en annan bakgrund än lärar- eller förskolläraryxamen, t.ex. arbetsterapeut, fritidspedagog eller socialpedagog, och som före den 1 december 2013 har ingått avtal om anställning i grundsärskolan, gymnasiesärskolan eller särskild utbildning för vuxna föreslås få rätt att bedriva och ansvara för undervisningen i den inriktning av grundsärskolan som benämns träningskola, på individuella program i gymnasiesärskolan och på träningskolenivå i särskild utbildning för vuxna, trots att de saknar legitimation och behörighet. De föreslås också i förekommande fall få rätt att självständigt sätta betyg.

Specialpedagoger omfattas av förslaget endast under förutsättning att de har påbörjat sin utbildning före utgången av 2008 och har en specialpedagogexamen som har utfärdats senast den 30 juni 2015.

Speciallärare och specialpedagoger enligt ovan som har en ämneslärarexamen som bakgrund och som har ingått ett avtal om anställning i grundskolan, gymnasieskolan eller särskild utbildning för vuxna före den 1 december 2013, föreslås få rätt att bedriva och ansvara för undervisningen i grundskolans årskurs 7–9, gymnasieskolan (i andra ämnen än yrkesämnena) och på motsvarande nivåer i särskild utbildning för vuxna även om de saknar behörighet för undervisningen.

I promemorian föreslås vidare en utvidgning av den krets lärare och förskollärare som enligt lagen om införande av skollagen undantas från skollagens krav på att ha genomfört en introduktionsperiod. Även lärare och förskollärare som har arbetat minst ett läsår i en eller flera anställningar där arbetsuppgifterna liknar undervisning inom skolväsendet ska få tillgodoräkna sig tjänstgöringen vid ansökan om legitimation.

Slutligen redovisas vissa bedömningar i fråga om modersmålsundervisning. När det gäller lärare i ämnet modersmål föreslås ingen ändring beträffande kravet på legitimation, utan vissa modersmållärare bör även fortsättningsvis kunna undantas från detta krav under vissa förutsättningar.

Lagförslaget i promemorian Fritidspedagogers, speciallärares och specialpedagogers behörighet att undervisa m.m. (U2012/6626/S)

Prop. 2012/13:187
Bilaga 2

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 16 och 17 §§ skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap. **16 §¹**

Statens skolverk ska efter ansökan meddela legitimation till en lärare eller förskollärare som

1. har behörighetsgivande examen,
2. med tillfredsställande resultat har genomfört en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid inom undervisning som i huvudsak svarar mot examen, och
3. i övrigt är lämplig att bedriva undervisning.

Skolverket ska efter ansökan komplettera en lärares eller förskollärares legitimation med ytterligare behörighet, om han eller hon med tillfredsställande resultat gått ytterligare behörighetsgrundande utbildning.

Lärarens eller förskollärares behörighet att bedriva undervisning i skolväsendet ska anges på legitimationen.

En ansökan som avses i första stycket eller en senare ansökan, och därmed även Skolverkets prövning, kan avse annan behörighetsgivande utbildning som läraren eller förskolläraren har slutfört med tillfredsställande resultat. Även kompletterande behörighet som följer av sådan utbildning ska anges på legitimationen.

17 §²

Lärare som inte uppfyller kraven i 13 § får trots det bedriva

1. annan undervisning på ett främmande språk än språkundervisning, och
2. undervisning i fristående

Lärare som inte uppfyller kraven i 13 § får trots det bedriva

1. annan undervisning på ett främmande språk än språkundervisning,
2. undervisning i fristående

¹ Senaste lydelse 2011:189.

² Senaste lydelse 2011:189.

3. undervisning i fritidshem.

Lärare som avses i första stycket 1 ska för att få undervisa ha en utländsk lärarutbildning som motsvarar en svensk lärarexamen och ha kompetens att undervisa på det främmande språket.

Lärare som avses i första stycket 3 ska för att få undervisa ha en svensk eller utländsk högskoleutbildning som är avsedd för arbete som fritidspedagog eller motsvarande.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka språk och särskilda pedagogiska inriktningar som avses.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2013.

Förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)

Prop. 2012/13:187
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)

dels att 33 och 34 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas fem nya paragrafer, 33 a–33 e §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

33 §¹

I fråga om lärare eller förskollärare som saknar legitimation för att bedriva undervisning i skolväsendet och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 tillämpas under tiden för anställningen 2 kap. 3 § första och andra styckena eller 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag i stället för 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015.

Lärare som saknar legitimation för att besluta om betyg enligt 3 kap. 16 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 *ska* under tiden för anställningen *vara* behöriga att besluta om betyg, dock längst till utgången av juni 2015.

Första stycket gäller inte lärare som avses i 2 kap. 17 § i den nya

I fråga om lärare eller förskollärare som saknar legitimation för att bedriva undervisning i skolväsendet och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 tillämpas under tiden för anställningen 2 kap. 3 § första och andra styckena eller 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag i stället för 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015 *eller, såvitt avser undervisning i grundsärskolan, gymnasiesärskolan, särskild utbildning för vuxna eller specialskolan, längst till utgången av juni 2018.*

Lärare som saknar legitimation för att besluta om betyg enligt 3 kap. 16 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 *är* under tiden för anställningen behöriga att besluta om betyg, dock längst till utgången av juni 2015 *eller, såvitt avser betyg i grundsärskolan, gymnasiesärskolan, särskild utbildning för vuxna eller specialskolan, längst till utgången av juni 2018.*

Första stycket gäller inte lärare som avses i 2 kap. 17 § i den nya

¹ Senaste lydelse 2012:494.

skollagen och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning som lärare för att bedriva sådan undervisning som avses i samma paragraf. I fråga om lärare som avses i 2 kap. 17 § första stycket 1 i den nya skollagen gäller detta dock bara om han eller hon uppfyller kraven i andra stycket samma paragraf.

Andra stycket gäller inte lärare som har ingått avtal om anställning utan tidsbegränsning före den 1 juli 2011 för att bedriva sådan undervisning som avses i 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket i den nya skollagen.

skollagen och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning som lärare för att bedriva sådan undervisning som avses i samma paragraf. I fråga om lärare som avses i 2 kap. 17 § första stycket 1 *eller* 3 i den nya skollagen gäller detta dock bara om han eller hon uppfyller kraven i andra *eller tredje* stycket samma paragraf.

33 a §

Speciallärare och specialpedagoger som inte har en examen som ger behörighet för arbete som lärare eller förskollärare, men som före den 1 december 2013 har ingått avtal om anställning som lärare i grundskolan, gymnasieskolan eller särskild utbildning för vuxna, får, trots att de inte uppfyller kraven i 2 kap. 13 § i den nya skollagen, bedriva undervisning som lärare

1. i den särskilda inriktningen träningskola inom grundskolan,

2. på gymnasieskolans individuella program, och

3. på motsvarande nivå som avses i 1 i särskild utbildning för vuxna på grundläggande nivå.

En speciallärare eller specialpedagog som avses i första stycket får bedriva undervisning som anges där även om denne tillträder en ny tjänst efter den 1 december 2013.

Första stycket gäller inte om 33 § första stycket är tillämpligt. Om en speciallärare eller specialpedagog avslutar en sådan anställning som avses i 33 § första stycket den 1 december 2013 eller senare, ska den avslutade anställningen anses vara en sådan

33 b §

Speciallärare och specialpedagoger som har en examen som ger behörighet för arbete i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan eller i gymnasieskolan, och som före den 1 december 2013 har ingått avtal om anställning som lärare i grundsärskolan, gymnasiesärskolan eller särskild utbildning för vuxna får, även om de inte uppfyller kraven på behörighet i 2 kap. 13 § i den nya skollagen, bedriva undervisning som lärare

1. i grundsärskolans årskurs 7–9,
2. i gymnasiesärskolan i andra ämnen än yrkesämnena, och
3. på motsvarande nivåer som avses i 1 och 2 i särskild utbildning för vuxna.

En speciallärare eller specialpedagog som avses i första stycket får bedriva undervisning som anges där även om denne tillträder en ny tjänst efter den 1 december 2013.

Första stycket gäller inte om 33 § första stycket är tillämpligt. Om en speciallärare eller specialpedagog avslutar en sådan anställning som avses i 33 § första stycket den 1 december 2013 eller senare, ska den avslutade anställningen anses vara en sådan anställning som avses i första stycket.

33 c §

En lärare som bedriver undervisning med stöd av i 33 a § första stycket har ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver.

En lärare som avses i första stycket är trots vad som stadgas i 3 kap. 16 § andra stycket i den nya skollagen behörig att besluta om

betyg.

33 d §

En speciallärare eller specialpedagog som avses i 33 a § första stycket får, trots vad som stadgas i 2 kap. 20 § i den nya skollagen, anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning, om han eller hon ska bedriva sådan undervisning som avses i 33 a §.

33 e §

Specialpedagoger omfattas av bestämmelserna i 33 a–d §§ endast om de har en specialpedagogexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), eller en äldre motsvarande examen, som har utfärdats senast den 30 juni 2015 och avser utbildning som påbörjats före utgången av 2008.

34 §²

Kraven i 2 kap. 16 § första stycket 2 och 3 i den nya skollagen gäller inte lärare eller förskollärare som

1. före den 1 juli 2011 har avlagt behörighetsgivande examen eller har fått ett behörighetsbevis av Högskoleverket, och

2. har arbetat sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande i en eller flera anställningar som lärare eller förskollärare.

2. har arbetat sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande i en eller flera anställningar som lärare eller förskollärare *eller i en eller flera anställningar där arbetsuppgifterna liknar undervisning inom skolväsendet.*

En lärare eller förskollärare som avses i första stycket ska till en ansökan om legitimation foga ett yttrande eller intyg över tjänstgöring enligt samma stycke 2. Yttrandet eller intyget ska ha utfärdats av huvudmannen eller av rektorn eller förskolechefen vid den eller de skolor eller förskolor där läraren eller förskolläraren har tjänstgjort.

En lärare eller förskollärare som avses i första stycket ska till en ansökan om legitimation foga ett yttrande eller intyg över tjänstgöring enligt samma stycke 2. Yttrandet eller intyget ska ha utfärdats av huvudmannen eller av rektorn eller förskolechefen vid den eller de skolor eller förskolor där läraren eller förskolläraren har tjänstgjort *eller, om det är fråga om en anställning där arbetsupp-*

² Senaste lydelse 2012:494.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2013.

Förteckning över remissinstanser avseende promemorian Fritidspedagogers, speciallärares och specialpedagogers behörighet att undervisa m.m. (U2012/6626/S)

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av Kammarrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Stockholm, Statskontoret, Statistiska centralbyrån, Myndigheten för handikappolitisk samordning, Barnombudsmannen, Statens skolverk, Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Skolväsendets överklagandenämnd, Universitetskanslersämbetet, Södertörns högskola, Umeå universitet, Diskrimineringsombudsmannen, Bodens kommun, Eksjö kommun, Falu kommun, Hultsfreds kommun, Härnösands kommun, Kiruna kommun, Köpings kommun, Malmö kommun, Mönsterås kommun, Norrtälje kommun, Stockholms kommun, Varbergs kommun, Vänersborgs kommun, Växjö kommun, Örebro kommun, Sveriges Kommuner och Landsting, Friskolornas riksförbund, Tjänstemännens centralorganisation, Svenska Kommunalarbetareförbundet, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Sveriges Skolledarförbund, Sverigefinska Riksförbundet samt Svenska Tornedalingars Riksförbund.

Utanför remisslistan har dessutom Autism- och Aspergerförbundet kommit in med yttrande.

Riksdagens ombudsmän (JO), Sameskolstyrelsen, Lunds universitet, Arbetsgivarverket, Sametinget, Regelrådet (N 2008:05), Alingsås kommun, Avesta kommun, Håbo kommun, Höörs kommun, Jokkmokks kommun, Karlskrona kommun, Katrineholms kommun, Lidingö kommun, Ludvika kommun, Lysekils kommun, Säffle kommun, Söderhamns kommun, Södertälje kommun, Trelleborgs kommun, Årjängs kommun, Alphaskolan Västervik, Backeboskolan Nacka, Ekeby skola Sunne, Hyddans skola Jönköping, Kajan friskola Uppsala, Kullaviks Montessoriskola Kullavik, Nya Läroverket Luleå, Sverigefinska skolan i Stockholm, Svenskt näringsliv, Företagarna, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Landsorganisationen i Sverige, Sveriges Elevkårer, Sveriges Elevråds Centralorganisation, Svenska Samernas Riksförbund, Waldorfskolefederationen, Riksförbundet Romer i Europa, Roma kulturklass på Nytorpsskolan, IRIS-skolan, Sverigefinländarnas delegation, Judiska centralrådet, Sveriges Jiddischförbund, Handikappförbunden och Lika Unika – Federationen mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning har beretts tillfälle att avge yttrande men har avstått från att yttra sig.

Sammanfattning av promemorian Vissa frågor om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (U2013/2230/S)

Prop. 2012/13:187
Bilaga 4

I promemorian presenteras förslag till ändringar i lagen (2010:801) om införande av skollagen.

Det föreslås att en legitimerad lärare eller förskollärare som före den 1 juli 2015 har ingått avtal om anställning och är 50 år eller äldre ska kunna undantas från behörighetsreglerna. Detta gäller dock bara om läraren har flerårig erfarenhet från undervisning i de ämnen eller ämnesområden där behörigheten saknas och om huvudmannen bedömer att läraren eller förskolläraren har de ämneskunskaper som krävs. Läraren eller förskolläraren kan få undervisa i olika skolformer eller årskurser.

Vidare föreslås att en lärare som före den 1 december 2013 har en anställning i skolväsendet och huvudsakligen undervisar i ett eller flera estetiska ämnen, ska kunna komplettera sin utbildning inom Lärarlyftet och efter ansökan kunna meddelas legitimation, trots att han eller hon saknar en behörighetsgivande examen. Någon lämplighetsbedömning ska inte heller göras. En förutsättning ska vara att läraren har en examen från en högskoleutbildning som varit avsedd att ge kompetens för yrkesverksamhet som pedagog i skolväsendet, eller inom utbildning som liknar undervisning inom skolväsendet, i det aktuella estetiska ämnet eller ämnena. Lärarna undantas från kravet på en introduktionsperiod under samma förutsättningar som övriga lärare.

Slutligen föreslås att Statens skolverk efter ansökan ska få meddela legitimation till en lärare som saknar lärarexamen, men som genom beslut före den 1 juli 2011 av en statlig myndighet har getts behörighet för viss undervisning. Någon lämplighetsbedömning behöver inte göras. Sådana lärare undantas från kravet på en introduktionsperiod under samma förutsättningar som övriga lärare.

Lagförslaget i promemorian Vissa frågor om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (U2013/2230/S)

Förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) att det ska införas nya bestämmelser, 33 f, 36 och 37 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

33 f §

En legitimerad lärare eller förskollärare som den 1 juli 2015 är 50 år eller äldre, får bedriva undervisning även om han eller hon inte uppfyller kraven på behörighet i 2 kap. 13 § i den nya skollagen.

Första stycket gäller endast om

1. läraren eller förskolläraren har ingått avtal om anställning som lärare eller förskollärare före den 1 juli 2015,

2. läraren eller förskolläraren har flerårig erfarenhet från undervisning i de ämnen eller ämnesområden där behörigheten saknas, och

3. huvudmannen bedömer att läraren eller förskolläraren har de ämneskunskaper som krävs för att bedriva undervisning enligt första stycket.

36 §

Kraven i 2 kap. 16 § första stycket 1 och 3 i den nya skollagen gäller inte lärare som huvudsakligen undervisar i ett eller flera estetiska ämnen, och som

1. har ingått avtal om anställning i skolväsendet före den 1 december 2013,

2. har en examen från en högskoleutbildning som varit avsedd

att i dessa ämnen ge kompetens som pedagog i skolväsendet eller inom utbildning som liknar undervisning inom skolväsendet, och

3. har kompletterat sin utbildning enligt 2 med sådan utbildning som regeringen med stöd av 2 kap. 13 § andra stycket i den nya skollagen har meddelat föreskrifter om.

Kravet i 2 kap. 16 § första stycket 2 i den nya skollagen gäller inte lärare enligt första stycket, om läraren har arbetat sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande i en eller flera anställningar som lärare.

37 §

Kraven i 2 kap. 16 § första stycket 1 och 3 i den nya skollagen gäller inte lärare som genom ett beslut av en statlig myndighet före den 1 juli 2011 har förklarats behöriga för viss undervisning i skolväsendet.

Kravet i 2 kap. 16 § första stycket 2 i den nya skollagen gäller inte lärare enligt första stycket, om läraren har arbetat sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande i en eller flera anställningar som lärare.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2013.

Förteckning över remissinstanser avseende promemorian Vissa frågor om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (U2013/2230/S)

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av Förvaltningsrätten i Stockholm, Statens skolverk, Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Diskrimineringsombudsmannen, Regelrådet (N 2008:05), Malmö kommun, Salems kommun, Sundsvalls kommun, Tingsryds kommun, Sveriges Kommuner och Landsting, Friskolornas riksförbund, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund samt Sveriges Skolledarförbund.

Utanför remisslistan har dessutom Dans- och cirkushögskolan, Konstfack, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm samt Stockholms universitet kommit in med yttranden.

Sameskolstyrelsen, Alvesta kommun, Bollebygds kommun, Eda kommun, Falköpings kommun, Färgelanda kommun, Grums kommun, Göteborgs kommun, Höörs kommun, Kristianstads kommun, Nordanstigs kommun, Oxelösunds kommun, Stenungsunds kommun, Stockholms kommun, Sätters kommun, Tierps kommun och Upplands-Bro kommun har beretts tillfälle att avge yttrande men har avstått från att yttra sig.

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 13, 15, 16, 17 och 20 §§ samt 3 kap. 16 § skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***2 kap.**13 §¹

Endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken utbildning som krävs för att vara behörig att bedriva viss undervisning i skolväsendet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken utbildning *eller vad* som *annars* krävs för att vara behörig att bedriva viss undervisning i skolväsendet. *Regeringen får även meddela föreskrifter om undantag från kraven på legitimation och behörighet för sådana speciallärare och specialpedagoger som är anställda som lärare i grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan eller särskild utbildning för vuxna.*

15 §²

En legitimerad lärare eller förskollärare har ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver.

Detsamma gäller den som bedriver undervisning i fall som avses i 17 § och 18 § andra stycket 1–3.

Detsamma gäller *sådana speciallärare och specialpedagoger som anges i 13 § andra stycket samt* den som bedriver undervisning i fall som avses i 17 § och 18 § andra stycket 1–3.

16 §³

Statens skolverk ska efter ansökan meddela legitimation till en lärare eller förskollärare som

1. har behörighetsgivande examen,

¹ Senaste lydelse 2011:189.

² Senaste lydelse 2011:189.

³ Senaste lydelse 2011:189.

2. med tillfredsställande resultat har genomfört en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid inom undervisning som i huvudsak svarar mot examen, och

3. i övrigt är lämplig att bedriva undervisning.

Skolverket ska efter ansökan komplettera en lärares eller förskollärares legitimation med ytterligare behörighet, om han eller hon med tillfredsställande resultat gått ytterligare behörighetsgrundande utbildning.

En ansökan som avses i första stycket, eller en ansökan om att Skolverket ska komplettera legitimationen, kan även avse en annan behörighetsgivande utbildning än en sådan som avses i första stycket 1 eller det som annars krävs för behörighet att bedriva viss undervisning.

Lärares eller förskollärares behörighet att bedriva undervisning i skolväsendet ska anges på legitimationen.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kraven i första stycket när det gäller en lärare eller förskollärare med lång erfarenhet av undervisning i skolväsendet, en lärare som bedriver undervisning i dans, teater eller rörelse och drama eller en lärare som genom en behörighetsförklaring är behörig för ett visst slag av tjänst.

17 §⁴

Lärare som inte uppfyller kraven i 13 § får trots det bedriva

1. annan undervisning på ett främmande språk än språkundervisning, och

2. undervisning i fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

1. annan undervisning på ett främmande språk än språkundervisning,

2. undervisning i fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning, och

3. undervisning i fritidshem.

Lärare som avses i första stycket 1 ska för att få undervisa ha en utländsk lärarutbildning som motsvarar en svensk lärarexamen och ha kompetens att undervisa på det främmande språket.

Lärare som avses i första stycket 3 ska för att få undervisa ha en svensk eller utländsk högskoleutbildning som är avsedd för arbete som fritidspedagog eller motsvarande.

Regeringen eller den myndighet

Regeringen eller den myndighet

⁴ Senaste lydelse 2011:189.

som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka språk och särskilda pedagogiska inriktningar som avses.

som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka språk och särskilda pedagogiska inriktningar som avses *i första stycket 1 och 2.*

Prop. 2012/13:187
Bilaga 7

20 §⁵

Endast den som har legitimation får anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

Den som inte har legitimation som lärare får dock anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning, om han eller hon ska undervisa i modersmål eller i ett yrkesämne i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå, eller individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning. Detta gäller bara om

1. det saknas sökande som har legitimation,
2. den sökande har tillräcklig kompetens för att undervisa i det aktuella ämnet eller på den aktuella kursen, och
3. det finns skäl att anta att den sökande är lämplig att bedriva undervisningen.

Även den som ska bedriva undervisning som avses i 17 § får anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

Även sådana speciallärare och specialpedagoger som anges i 13 § andra stycket och den som ska bedriva undervisning som avses i 17 § får anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

Lydelse enligt SFS 2012:493

Föreslagen lydelse

3 kap.

16 §⁶

Betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas.

Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Kan dessa inte enas ska betyget beslutas av den legitimerade läraren under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vem som beslutar betyg när mer än en lärare bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från andra stycket för lärare som saknar legitimation *och är*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från andra stycket för lärare som saknar legitimation.

⁵ Senaste lydelse 2011:189.

⁶ Senaste lydelse 2011:189.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2013 i fråga om 2 kap. 13, 15, 16, 17 och 20 §§ samt i övrigt den 2 december 2013.

Förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 33 och 34 §§ lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

I fråga om lärare eller förskollärare som saknar legitimation för att bedriva undervisning i skolväsendet och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 tillämpas under tiden för anställningen 2 kap. 3 § första och andra styckena eller 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag i stället för 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015.

Lärare som saknar legitimation för att besluta om betyg enligt 3 kap. 16 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen vara behöriga att besluta om betyg, dock längst till utgången av juni 2015.

Föreslagen lydelse

33 §⁷

I fråga om lärare eller förskollärare som saknar legitimation för att bedriva undervisning i skolväsendet och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 tillämpas under tiden för anställningen 2 kap. 3 § första och andra styckena eller 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag i stället för 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015 eller, när det gäller undervisning i grundsärskolan, specialskolan, gymnasiesärskolan eller särskild utbildning för vuxna, längst till utgången av juni 2018.

Lärare som saknar legitimation för att besluta om betyg enligt 3 kap. 16 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 är under tiden för anställningen behöriga att besluta om betyg, dock längst till utgången av juni 2015 eller, när det gäller betyg i grundsärskolan,

⁷ Senaste lydelse 2012:494.

specialskolan, gymnasiesärskolan eller särskild utbildning för vuxna, längst till utgången av juni 2018.

Första stycket gäller inte lärare som avses i 2 kap. 17 § i den nya skollagen och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning som lärare för att bedriva sådan undervisning som avses i samma paragraf. I fråga om lärare som avses i 2 kap. 17 § första stycket 1 i den nya skollagen gäller detta dock bara om han eller hon uppfyller kraven i andra stycket samma paragraf.

Första stycket gäller inte lärare som avses i 2 kap. 17 § i den nya skollagen och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning som lärare för att bedriva sådan undervisning som avses i samma paragraf. I fråga om *en* lärare som avses i 2 kap. 17 § första stycket 1 *eller* 3 i den nya skollagen gäller detta dock bara om han eller hon uppfyller kraven i andra *eller tredje* stycket samma paragraf.

Andra stycket gäller inte lärare som har ingått avtal om anställning utan tidsbegränsning före den 1 juli 2011 för att bedriva sådan undervisning som avses i 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket i den nya skollagen.

34 §⁸

Kraven i 2 kap. 16 § första stycket 2 och 3 i den nya skollagen gäller inte lärare eller förskollärare som

1. före den 1 juli 2011 har avlagt behörighetsgivande examen eller har fått ett behörighetsbevis av Högskoleverket, och

2. har arbetat sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande i en eller flera anställningar som lärare eller förskollärare.

2. har arbetat sammanlagt minst ett läsår eller motsvarande i en eller flera anställningar som lärare eller förskollärare *eller med arbetsuppgifter som liknar undervisning inom skolväsendet.*

En lärare eller förskollärare som avses i första stycket ska till en ansökan om legitimation foga ett yttrande eller intyg över *tjänstgöring* enligt samma stycke 2. Yttrandet eller intyget ska ha utfärdats av huvudmannen eller av rektorn eller förskolechefen vid den eller de skolor eller förskolor där läraren eller förskolläraren har tjänstgjort.

En lärare eller förskollärare som avses i första stycket ska till en ansökan om legitimation foga ett yttrande eller intyg över *tjänstgöringen* enligt samma stycke 2. Yttrandet eller intyget ska ha utfärdats av huvudmannen eller av rektorn eller förskolechefen vid den eller de skolor eller förskolor där läraren eller förskolläraren har tjänstgjort *eller, om det är fråga om en anställning där arbetsuppgifterna liknar undervisning inom skolväsendet, av arbetsgivaren.*

Denna lag träder i kraft den 1 december 2013.

⁸ Senaste lydelse 2012:494.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2013-06-18

Närvarande: F.d. justitieråden Susanne Billum och Dag Victor samt justitierådet Per Virdesten.

Vissa skolfrågor

Enligt en lagrådsremiss den 30 maj 2013 (Utbildningsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i skollagen (2010:800),
2. lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Anna Skeppstedt, biträdd av rättssakkunnige Roger Karlsson.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i skollagen

2 kap. 13 §

Paragrafen innehåller den grundläggande regeln om legitimation och behörighet som villkor för att bedriva undervisning. I remissen föreslås ändringar av andra stycket innebärande utökade bemyndiganden för regeringen att meddela föreskrifter dels vad gäller uppställande av ytterligare krav utöver utbildning för behörighet att undervisa inom skolväsendet, dels om möjlighet att göra undantag från kraven på legitimation och behörighet såvitt gäller personer som verkar som lärare inom särskolan m.fl. särskilda skolformer.

Vad gäller det första bemyndigandet – ytterligare krav utöver utbildning för att få viss behörighet – framgår av författningskommentaren att det främst är erfarenhet av undervisning eller tidigare tjänstgöring inom skolväsendet som åsyftas även om andra villkor också ska kunna ställas upp. Vad sådana skulle kunna bestå i framgår inte av remissen. Enligt Lagrådets mening finns inte tillräcklig anledning att låta bemyndigandet omfatta mera än utbildning ”och den erfarenhet som krävs”.

Det andra bemyndigandet, som är nytt, gäller undantag från legitimations- och behörighetskraven för vissa speciallärare och specialpedagoger. Dessa begrepp har inte definierats i lagtext och kan inte anses klara till sin innebörd. Vid föredragningen har framhållits att det centrala i bestämmelsen är att möjligheten till undantag ska gälla vissa kategorier som redan är anställda som lärare i grundsärskolan etc. Lagrådet anser därför att de nämnda beteckningarna kan undvaras i lagtexten och i stället ersättas med ”särskilda kategorier av lärare som är anställda i grundsärskolan, specialskolan, ...” I författningskommentaren bör redovisas vilka särskilda kategorier av lärare som avses.

Lagrådet anser vidare att läsningen av paragrafen underlättas om de båda bemyndigandena, som har olika karaktär och tillämpningsområden, inte sammanförs i ett och samma stycke.

2 kap. 15 §

Om Lagrådets förslag beträffande 2 kap. 13 § följs bör andra stycket följdändras så att det avser ”en sådan lärare som är undantagen från krav på legitimation enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 13 § tredje stycket”.

2 kap. 16 §

I paragrafen finns bestämmelser om att Skolverket på vissa villkor ska meddela legitimation till en lärare eller förskollärare som ansöker om det. Skolverket ska även på vissa villkor komplettera en lärares eller förskollärares legitimation med ytterligare behörighet.

I remissen föreslås två nya stycken – andra och tredje styckena – av närmast förtydligande karaktär. Bestämmelsen om Skolverkets skyldighet att komplettera en legitimation har härvid utgått. Enligt Lagrådets mening kan denna skyldighet inte utan vidare utläsas ur de nya styckena. Den bör därför även fortsättningsvis komma till tydligt uttryck i lagtexten.

Vidare föreslås ett nytt fjärde stycke med bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om undantag från kraven i första stycket när det gäller dels lärare med lång undervisningserfarenhet, dels lärare i vissa estetiska ämnen, dels lärare som tidigare fått en s.k. behörighetsförklaring för visst slag av tjänst. Enligt Lagrådets mening skulle bestämmelsens innebörd bli tydligare om den formulerades exempelvis enligt följande:

Regeringen får meddela föreskrifter om att legitimation får meddelas trots att kraven i första stycket inte är uppfyllda när det gäller lärare eller förskollärare med lång erfarenhet av undervisning i skolväsendet, lärare som bedriver undervisning i dans, teater eller rörelse och drama samt lärare som genom en behörighetsförklaring är behöriga för ett visst slag av anställning.

Om paragrafen härvid bedöms bli alltför lång och svårläst kan sista stycket, som har delvis annan karaktär än de föregående, med fördel placeras som en särskild bestämmelse på annan plats i lagen.

2 kap. 20 §

Lagrådet hänvisar beträffande tredje stycket till vad som anförts under 2 kap. 15 §.

Förslaget till lag om ändring i lagen om införande av skollagen

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 27 juni 2013

Närvarande: statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden Björklund, Bildt, Ask, Larsson, Erlandsson, Hägglund, Carlsson, Borg, Billström, Adelson Liljeroth, Björling, Ohlsson, Norman, Attefall, Engström, Kristersson, Elmsäter-Svärd, Ullenhag, Hatt, Ek, Lööf, Enström, Arnholm

Föredragande: statsrådet Björklund

Regeringen beslutar proposition 2012/13:187 Vissa skolfrågor

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EU-regler
--------------------	--	---

Lag om ändring i skollagen (2010:800)	2 kap. 13 § andra och tredje styckena 2 kap. 16 b § andra stycket 2 kap. 17 § fjärde stycket 3 kap. 16 § fjärde stycket	
---------------------------------------	--	--